

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VPLIV GOSPODARSKE KRIZE NA
TRANSPORTNA IN SERVISNA PODJETJA**

Špela Rus

Ljubljana, april 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

VPLIV GOSPODARSKE KRIZE NA
TRANSPORTNA IN SERVISNA PODJETJA

Kandidatka: Špela Rus
Vpisna številka: 04036714
Študijski program: Univerzitetni študijski program Uprava 1. stopnja
Mentor: izr. prof. dr. Primož Pevcin

Ljubljana, april 2013

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Špela Rus, študentka univerzitetnega študijskega programa Uprava 1. stopnja, z vpisno številko 04036714, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: **Vpliv gospodarske krize na transportna in servisna podjetja.**

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je priloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerimi so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala Irena Draganjec, učit. slov. jez., angleški prevod povzetka pa mag. Lynda Culp, prof. angl. jez.

Ljubljana, 24. 4. 2013

Podpis avtorice:

POVZETEK

Diplomsko delo proučuje različne vidike gospodarske krize, vzroke za njen nastanek, vpliv na realni sektor in metode za reševanje krize na primeru podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica. S pomočjo poslovnih poročil in z izkazi poslovnih izidov v obdobju 2007–2012 skuša prikazati, kako je gospodarska kriza vplivala na delovanje podjetja.

Namen naloge je podrobno predstaviti delovanje podjetja Prigo, d.o.o., v obdobju gospodarske krize, kakšno je bilo finančno stanje podjetja pred krizo, med krizo in po njej. Cilj diplomske naloge je ugotoviti, ali je podjetje Prigo uspešno prestalo krizo, katere ukrepe so uvedli pri reševanju krize in predstaviti njihove rezultate.

V empiričnem delu se preverjajo 3 hipoteze. Prva se glasi: »Gospodarska kriza ni vplivala na količino dela v podjetju Prigo.« S pomočjo bilance in stanja zaposlenih v opazovanem obdobju je ta hipoteza potrjena. »Zaradi gospodarske krize se je povečalo neplačevanje obveznosti strank do podjetja Prigo,« je bila druga zastavljena hipoteza. Te hipoteze ni bilo moč iz razpoložljivih podatkov ne ovreči ne potrditi, saj se samo neplačevanje obveznosti ni bistveno povečalo, povečalo se je predvsem plačevanje z zamudo. Tretja hipoteza se glasi: »V času gospodarske krize v podjetju Prigo ni prišlo do večjih odpuščanj«. Ta hipoteza je bila potrjena, saj podatki kažejo, da zaposlenost po nastopu krize ni padla.

Ključne besede: finančno gospodarska kriza, realni sektor, krizni menedžment, analiza poslovanja podjetja, obvladovanje tveganj, transportna dejavnost.

SUMMARY

Impact of the economic crisis on the transport and service companies

This thesis examines various aspects of the economic crisis, the causes of its emergence, the impact on the real sector and methods to solve the crisis in the case of Prigo, Ltd., Brezovica. With the help of business reports and income statements for the period 2007–2012 it attempts to show how the economic crisis has affected the functioning of the company.

The purpose of the thesis is to present in detail functioning of the business in the company Prigo, Ltd., in a period of economic crisis, what was the company's financial situation before the crisis, during and after the crisis. The aim of the thesis is to determine whether the company Prigo has successfully passed crisis, the measures introduced in solving the crisis and present their results.

In the empirical part are verified three hypotheses. The first says: "The economic crisis did not affect the amount of work in the company Prigo." With the help of the balance sheet and the state of employees during the observation period, this hypothesis is confirmed. "The economic crisis has increased the non-payment obligations of the parties to company Prigo," was the second hypothesis. This hypothesis could not be confirmed or invalidated by the available data, since the non-payment of obligations did not significantly increase; the increase is mainly delay of payment deadlines. The third hypothesis is as follows: "In a time of economic crisis, in the company Prigo there were no major layoffs." This hypothesis was confirmed, since the data show that employment after the onset of the crisis has not decreased.

Key words: financial and economic crisis, the impact of the crisis on the real sector, methods for dealing with the crisis, analysis of business operations, risk management.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	III
POVZETEK.....	V
SUMMARY	VI
KAZALO PONAŽORITEV	VIII
KAZALO GRAFIKONOV	VIII
KAZALO TABEL.....	VIII
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	IX
1 UVOD	1
2 POJEM IN VZROKI ZA POJAV KRIZE	3
2.1 POJEM KRIZE.....	3
2.1.1 FINANČNA KRIZA.....	3
2.1.2 GOSPODARSKA KRIZA.....	6
2.1.3 GLOBALNA KRIZA	7
2.2 VZROKI ZA NASTANEK KRIZE IN POSLEDICE, METODE ZA OBVLADOVANJE KRIZ.....	8
2.2.1 METODE ZA REŠEVANJE KRIZE	9
2.3 RAZVOJ AKTUALNE FINANČNO GOSPODARSKE KRIZE	10
2.4 SLOVENSKO GOSPODARSTVO IN ODZIV NA KRIZO	12
3 PREDSTAVITEV PODJETJA.....	15
3.1 ZGODOVINA IN DEJAVNOST PODJETJA	15
3.2 STRUKTURA UPRAVLJANJA PODJETJA IN ORGANIZACIJSKA SHEMA	17
3.3 KADRI V PODJETJU	19
3.4 POSLOVANJE PODJETJA V OBDOBJU 2007–2012	21
3.4.1 REALIZACIJA PODJETJA	21
3.4.2 FINANČNI KAZALNIKI DRUŽBE.....	22
4 ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA PRIGO, D.O.O. V OBDOBJU 2007–2012	24
4.1 ANALIZA BILANČNEGA STANJA	24
4.2 ANALIZA POSLOVNEGA IZIDA	25
5 VPLIV KRIZE NA PODJETJE PRIGO, D.O.O., BREZOVICA	28
5.1 KADRI	28
5.2 FINANCE IN TVEGANJA	30
5.3 OBSEG DELA.....	31
6 ZAKLJUČEK	33
LITERATURA IN VIRI.....	35
PRILOGE	38

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Izobrazbena struktura zaposlenih 31. 12. 2012	21
Grafikon 2: Realizacija podjetja po letih obdobja 2007–2012	22
Grafikon 3: Povprečno število zaposlenih v podjetju Prigo in linearni trend 2007–2012	29
Grafikon 4: Gibanje števila novih zaposlitev in prekinitev delovnega razmerja po letih v obdobju 2007–2012	29

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število zaposlenih v podjetju Prigo, d.o.o., v obdobju 2007–2012	20
Tabela 2: Kapital in sredstva podjetja Prigo v obdobju 2007–2012.....	24
Tabela 3: Čisti poslovni izid podjetja Prigo v obdobju 2007–2012.....	26
Tabela 4: Čisti poslovni izid glede na dejavnost podjetja	27
Tabela 5: Izobrazbena struktura zaposlenih 31. 12. 2012.....	45

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

Kratica	Pomen
BDP	Bruto domači proizvod
DDV	Davek na dodano vrednost
DV	Delovna vozila
EBRD	Angl. <i>European Bank for Reconstruction and Development</i> , Evropska banka za obnovo in razvoj
EK	Evropska komisija
FRS	Finančno-računovodska služba
GV	Gospodarska vozila
IRU	Angl. <i>International Road and Transport Union</i> , Mednarodna zveza za cestni prevoz
KTT	Prigo – Kmetijsko tehnična trgovina Podpeč
OECD	Angl. <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> , Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
PC	Profitni center
PE	Poslovna enota
PVK	Predstavnik vodstva za kakovost
RVC	Razlika med nabavno in prodajno ceno
SSRO	Skrbnik sistema ravnanja z okoljem
ST	Prigo – PC Servis in trgovina, tudi S&T
STA	Slovenska tiskovna agencija
TL	Prigo – PC Transport in logistika, tudi T&L
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Svetovno gospodarstvo je v najbolj hudi finančno gospodarski krizi po veliki depresiji, ki še naprej ogroža sposobnost številnih držav za soočanje z vprašanji, kot so revščina, lakota in bolezni. Ko se je kriza poglobila, se je vpliv na države v razvoju hitro slabšal, zlasti v zvezi z naraščajočo brezposelnostjo in povečevanjem zunanjskega zadolževanja. Močan upad mednarodnih trgovinskih tokov, padec cen surovin, padec mednarodnega turizma in zmanjšanje prihodkov so prispevali k znatnemu poslabšanju tekočega stanja bilance mnogih držav v razvoju (DESA, 2013a). Rast svetovnega gospodarstva se je močno zmanjšala v letu 2012 in bo po pričakovanjih ostala umirjena tudi v prihodnjih dveh letih. Svetovno gospodarstvo naj bi se povečalo za 2,4 odstotka v letu 2013 in 3,2 odstotka v letu 2014 (DESA, 2013b).

Leta 2008 so začeli svetovni mediji opozarjati na finančno in gospodarsko krizo, ki se je pojavila v Združenih državah Amerike kot posledica poka nepremičninskega balona v obliki povečane brezposelnosti, propadanja, nelikvidnosti in povečani zadolženosti podjetij. Iz ZDA se je gospodarska kriza zaradi globalizacije in povezanosti finančnih sistemov hitro širila v ostali razviti svet, pojavila se je tudi v Sloveniji in povzročila nemalo problemov v gospodarstvu. Nekatera podjetja so se soočala s krizo uspešno, druga ne. Veliko podjetij je moralo zapreti svoja vrata, nekaj jih je moralo korenito spremeniti način poslovanja, nekatera pa z gospodarsko in finančno krizo niso imela večjih težav.

Vpliv finančno gospodarske krize v realnem sektorju Slovenije bo prikazan na primeru podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica. Podjetje Prigo je družinsko podjetje, katerega začetki segajo v zgodnja 70. leta prejšnjega stoletja, ko je Izidor Pristavec kot obrtnik pričel s transportno dejavnostjo. Kasneje so odprli še servisno delavnico za tovorna vozila, avtopralnico in trgovino z nadomestnimi deli, leta 2002 pa je podjetje postalo pooblaščen servis za tovorna vozila Mercedes-Benz. Nekaj let kasneje je postalo še pooblaščen servis dostavnih in osebnih vozil Mercedes-Benz, jeseni leta 2012 pa še pooblaščen servis tovornih vozil MAN. Kot vsako podjetje se je tudi to srečalo z gospodarsko krizo. V diplomski nalogi želim prikazati, kako posluje podjetje Prigo d.o.o., Brezovica v času krize in v času po njej.

Namen in cilj diplomske naloge ter delovne hipoteze

Namen naloge je podrobno predstaviti delovanje podjetja Prigo, d.o.o., v obdobju gospodarske krize, kakšno je bilo finančno stanje podjetja pred krizo, med krizo in po njej.

Cilj diplomske naloge je ugotoviti, ali je podjetje Prigo uspešno prestalo krizo, katere ukrepe so uvedli pri reševanju krize in predstaviti njihove rezultate.

To bom poskušala preveriti s pomočjo naslednjih treh hipotez:

- H1: *Gospodarska kriza ni vplivala na količino dela v podjetju Prigo.*

- H2: *Zaradi gospodarske krize se je povečalo neplačevanje obveznosti strank do podjetja Prigo.*
- H3: *V času gospodarske krize v podjetju Prigo ni prišlo do večjih odpuščanj.*

Uporabljene metode

Pri izdelavi diplomskega dela je najpogosteje uporabljena deskriptivna metoda, ki izhaja iz poglobljenega študija strokovnega gradiva – primarnih in sekundarnih virov – ter interne dokumentacije podjetja Prigo. Komparativna metoda je v segmentih primerjave trditev in ugotovitev različnih avtorjev. Z metodo kompilacije so povzeta opažanja, stališča in sklepi drugih avtorjev. Pri pridobivanju poglobljenih informacij o finančnem poslovanju podjetja Prigo sem uporabila tudi metodo strukturiranega intervjuja.

S pomočjo primarnih in sekundarnih virov ter s svojimi lastnimi opažanji sem prišla do spoznanja, kako se je podjetje Prigo, d.o.o., spopadlo z vplivi gospodarske krize, kako hude so posledice na poslovanje podjetja in ali bi bile potrebne izboljšave na kakšnem določenem področju. S pomočjo statističnih metod ter induktivno in deduktivno metodo je izvedeno preverjanje delovnih hipotez. Vse ugotovitve so strnjene v zaključku.

Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo je sestavljeno iz sedmih poglavij. V uvodu so opredeljena izhodišča, področja obravnave, namen, struktura diplomskega dela in metode proučevanja. V drugem poglavju je opredeljen pojem gospodarske krize z različnih vidikov, opredeljeni so vzroki za njen nastanek in posledice gospodarske krize, metode, ki se najpogosteje uporabljajo za reševanje krize ter vpliv krize na realni sektor v svetu in v Sloveniji. V tretjem poglavju je predstavljeno poslovanje podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica, prikazana je struktura upravljanja podjetja ter področje upravljanja s kadri, tveganji in financami in organizacijska shema podjetja. Četrto poglavje je namenjeno analizi poslovanja podjetja Prigo, d.o.o., po letih v opazovanem obdobju 2007–2011. Peto poglavje podrobneje proučuje vpliv krize na podjetje Prigo z vidika kadrov, financ in obsega dela. Šesto poglavje ima namen preveriti delovne hipoteze, da se jih lahko na podlagi dejstev in dokazov sprejme ali zavrne. V zaključku je povzeta vsebina diplomskega dela in predstavljene so ključne misli, ki so se porodile ob proučevanju vpliva gospodarske krize na realni sektor, še posebej pa na podjetje Prigo, d.o.o.

2 POJEM IN VZROKI ZA POJAV KRIZE

2.1 POJEM KRIZE

V literaturi obstajajo različne opredelitve, kaj beseda kriza¹ podjetja sploh pomeni. Kriza ima lahko zelo različne razsežnosti, nekateri avtorji jo opredeljujejo širše, drugi pa le kot finančno krizo. Sama beseda kriza pomeni stanje v gospodarstvu, ko se ugodne razmere za razvoj začnejo hitro slabšati.

Krystek, nemški strokovnjak, po katerem večina avtorjev povzema opredelitev krize, pa le-to opredeljuje kot časovno omejen in nenameren proces, na katerega vodstvo omejeno vpliva, vendar pa ta proces ogroža nadaljnji obstoj podjetja ali njegovih pomembnih delov (Dubrovski, 1988, str. 2).

Kriza je dolgoročna rezultanta napačnih poslovnih odločitev in škodljivih vplivov dejavnikov okolja, ki postopoma zastrupljajo poslovni sistem, rušijo poslovni smoter in cilje podjetja ter povzročajo njegovo notranjo entropijo. Zato nastopi kriza v podjetju (Končina in Mirtič, 1999, str. 21).

Mnogo avtorjev opisuje krizo kot kratkotrajno, neugodno, nezaželeno in kritično stanje v podjetju, nastalo zaradi zunanjih in/ali tudi zaradi notranjih vzrokov. Kriza tako neposredno ogroža nadaljnji obstoj in razvoj podjetja.

V svetovni ekonomiji je prišlo do veliko različnih kriz, daljših ali krajših, bolj ali manj vplivnih, nacionalnih ali svetovnih. Poznamo več vrst kriz, kot sta finančna in gospodarska kriza ali pa kombinacija obeh oziroma globalna kriza.

2.1.1 FINANČNA KRIZA

Do danes še ni prišlo do neke splošne sprejete definicije pojma »finančna kriza«, zato si različni avtorji pod tem izrazom predstavljajo zelo različne pojave. Finančna kriza se običajno izraža v kopičenju ekonomskih neravnotežij, vključno z napihnjenimi vrednostmi premoženja in nerealnim deviznim tečajem domače valute, do česar prihaja v kontekstu slabosti in nerealnim deviznim tečajem domače valute, v kontekstu slabosti finančnega sektorja in strukturnih problemov v državi. Krizo običajno sproži nenadna izguba zaupanja v domačo valuto in/ali v domač bančni sistem, pospešijo pa jo dejavniki, kot je na primer prekinjen dostop domačih ekonomskih subjektov do tujih virov financiranja. Finančna kriza običajno vključuje velike padce vrednosti premoženja in propad številnih poslovnih subjektov, tako finančnih kot nefinančnih. Glede na to, da je splošni koncept finančne krize zelo obširen, se je v praksi in v analitičnem proučevanju kriz uveljavila klasifikacija, po kateri se krize med seboj delijo glede na to, kateri aspekt njenega učinkovanja je

¹ Beseda kriza izhaja iz grške besede »kreinein« in je prvotno pomenila »odločitev, odločilni preobrat«. Izraz se uporablja za odločilno in težavno situacijo. Kriza lahko ogroža tako dele sistema kot tudi obstoj celotnega sistema (Pümpin in Prange, 1995, str. 200).

najbolj izražen. Na podlagi tega kriterija se krize delijo na tri osnovne tipe, in sicer (Mrak, 2002, str. 573–575 in 606–611):

a) Valutna kriza

Kohsaka (1999, str. 18) je valutno krizo definiral kot kombinacijo akutnega zmanjšanja deviznih rezerv in nenadne deprecije valute. V literaturi pa se pojavljata dve definiciji valutnih kriz. Ožja definicija opredeljuje valutno krizo kot precejšnjo devalvacijo oz. deprecijo valute. Ta definicija je sicer enostavna in praktična za uporabo, vendar ne upošteva primerov, ko so monetarne oblasti z intervencijo uspele obraniti tečaj domače valute. Zato se je pojavila širša definicija, ki pravi, da je valutna kriza vsaka kriza, ki zaradi špekulativnega napada na valuto povzroči njeno znatno devalvacijo oz. deprecijo ali pa državo prisili, da brani stabilnost deviznega tečaja s financiranjem iz deviznih rezerv in/ali s povišanjem obrestne mere (Mrak, 2002, str. 606).

b) Bančna kriza

Do bančne krize pride, ko dejanski ali potencialni navali na banke in/ali njihova nesposobnost rednega obnavljanja finančnih virov povzročijo bodisi nezmožnost teh subjektov za poravnavanje svojih obveznosti bodisi z intervencijo države in v obliki finančne pomoči bankam, s katero se želi preprečiti njihova nelikvidnost in morda tudi nesolventnost (Mrak, 2002, str. 606).

c) Dolžniška kriza

Dolžniško krizo nekateri imenujejo tudi fiskalna kriza. Nastane tedaj, ko država ni več sposobna obnavljati starih kreditov in/ali zagotavljati svežih sredstev, zaradi česar je prisiljena v razglasitev moratorija na odplačevanje kreditov v tujini ali pa v koordinatno reševanje problema s tujimi upniki, in to v obliki prestrukturiranja dolžniških obveznosti (Mrak, 2002, str. 574).

Razlage finančnih kriz so se torej s časom vse bolj oddaljevale od mnenj, ki so krize pripisovala poslabšanju ekonomskih temeljev države in približevala tistim, ki za krize bolj krivijo spremembe v odnosu mednarodnih finančnih trgov do države. Te spremembe v razlogih, ki pojasnjujejo finančne krize, se v teoretični literaturi kažejo v obliki različnih generacij modelov kriz (Mrak, 2002, str. 608).

Osnovne značilnosti prvih treh generacij modelov po Mraku (2002, str. 608–611) so:

a) Prva generacija modelov

Prva generacija modelov finančnih kriz – gre dejansko za modele valutnih kriz – temelji na delih Krugmana iz leta 1979. V tej generaciji modelov valutnih kriz je krivda za špekulativne napade na valuto pripisana nekonsistentnosti ukrepov ekonomske politike v državi, pri čemer gre zlasti za nekonsistentnost med fiskalno politiko in režimom fiksnega deviznega tečaja domače valute. Veliki proračunski

deficiti, ki jih je mogoče financirati z ekspanzivno monetarno politiko, spremljani z zmanjševanjem deviznih rezerv, vodijo v špekulativni napad na domačo valuto, ki se zaključí z valutno krizo (Mrak, 2002, str. 608).

b) Druga generacija modelov

Druga generacija modelov finančnih kriz zagovarja stališče, da izbruh valutne krize ni nujno posledica nekonsistentnosti ekonomskih politik v času pred špekulativnim napadom na valuto. Do nenadnega napada na valuto lahko pride tudi zaradi nenehne in nepredvidene spremembe v pričakovanju trga glede vzdržnosti fiksnega deviznega tečaja valute. Če napad na valuto dvigne stroške vzdrževanja deviznega tečaja na raven, ki za državo ni več sprejemljiva – to seveda povzroči prekinitev vezave deviznega tečaja – govorimo o tako imenovani samoizpolnjujoči se krizi. Osnovna značilnost takšne krize je, da se z devalvacijo/depreciacijo domače valute upravičijo pričakovanja trga ter da je prisotna stalna negotovost, ali bo v določenem položaju, v katerem se država nahaja, do izbruha krize dejansko prišlo ali ne. Dejstvo je, da k razvoju in izbruhu valutne krize v posamezni državi prispevajo nedoslednosti v njeni ekonomski politiki in tudi panika na mednarodnih finančnih trgih; in druga generacija modelov daje poudarek prav slednjemu (Mrak, 2002, str. 609).

c) Tretja generacija modelov

Začetek tretje generacije modelov predstavljajo razglabljanja Krugmana, ki je v svojem članku iz leta 1998 prišel do sklepa, da nobeden od obeh do sedaj razvitih modelov valutne krize ni primeren za teoretično razlago finančne krize, do katere je prišlo v Aziji leta 1997. Logika Krugmanove razlage finančne krize v Aziji je naslednja: veliki pritoki kapitala, ki so prihajali v Azijo, so povzročili izredno agresivno politiko bančnega sektorja v teh državah, pri čemer pa krediti niso bili vedno odobreni na osnovi kvalitetne presoje projektov in kreditojemalcev. Ko so države liberalizirale finančno-kapitalske račune svojih plačilnih bilanc, so dale svojim bankam »posredno garancijo«, da jih bodo rešile v primeru finančnih težav. Moralni hazard, ustvarjen na ta način, je še pospešil zadolževanje azijskih bank v tujini, na aktivni stranki njihovi bilanc pa je pomenil odobravanje kreditov za vse bolj tvegane projekte. Mnogi od teh kreditov so bili namenjeni financiranju nepremičnin, katerih cene so bile v času pred izbruhom krize nerealno visoke. Kriza je najprej izbruhnila kot bančna kriza – banke niso več mogle servisirati svojih obveznosti – zaradi finančnega vključevanja v reševanje bank pa so se morale države odpovedati fiksnemu deviznemu tečaju (Mrak, 2002, str. 610–611).

Opredeljenim generacijam modelov je skupno to, da je do kriz prišlo predvsem zaradi izgube zaupanja tujih kreditorjev/investitorjev v državo, saj je to običajno povzročilo nenadne odtok kapitala iz države ter prekinitev dostopa države in njenih subjektov do svežih finančnih sredstev (Mrak, 2002, str. 605). Krize na žalost s pomanjkanjem

likvidnosti in manjše posojilne podpore gospodarstvu zaradi nje negativno vplivajo na realni sektor gospodarstva (Štiblar, 2009, str. 106).

2.1.2 GOSPODARSKA KRIZA

Gospodarska kriza pomeni zmanjšanje celotne gospodarske aktivnosti narodnega gospodarstva (Jamer, 2010, str. 1). Štor (2002, str. 3) meni, da je gospodarska kriza po definiciji točka v cikličnem gibanju gospodarstva, v kateri motnja produkcije doseže svoj vrhunec – to pa se najprej zazna v ekonomiji, kasneje pa zajame vsa področja družbenega življenja. Gospodarsko krizo so napovedovala številna dejstva v svetovnem gospodarstvu, in sicer: umirjanje inflacije, počasnejša gospodarska rast in rast svetovne trgovine, padec cen surovin, posojilna suša in obrnjeni tokovi kapitala, padec indeksa transportnih cen, padec pomoči najrevnejšim državam in indeksa potrošniške klime, zmanjšanje obsega gradenj novih hiš in padec prodaje avtomobilov (Štiblar, 2008, str. 106).

Štiblar (2008, str. 92–94) meni, da se je kot prvo znamenje krize aprila 2007 s pokom hipotekarnega oz. nepremičninskega balona v ZDA pokazal bankrot prve večje hipotekarne ustanove v ZDA, ki je imel za posledico stečaj petih investicijskih bank leta 2008. Ena izmed teh – Lehman Brothers – je bila sistemsko pomembna banka, ki je stala za izdajami številnih vrednostnih papirjev, povezanih z ameriškim trgom nepremičninskih posojil. V tednu dni po stečaju je sledil val prevzemov, nacionalizacij in preoblikovanj finančnega sistema. Oktobra 2008 so dodatne finančne injekcije preprečile nadaljnje stečaje finančnih ustanov v ZDA, nihanje borznih indeksov se je v začetku novembra 2008 umirilo, vendar je bila tedaj vrednost borznega indeksa 40 % nižja od vrednosti konec leta 2007. Finančna kriza je prešla v splošno gospodarsko krizo, ki se je iz ZDA razširila v Evropo in ostali razviti svet.

Značilnosti gospodarskih kriz so (Samuelson in Nordhaus, 2002, str. 434):

- Močno upadejo potrošniški nakupi, medtem ko se zaloge avtomobilov in drugih trajnih dobrin nepričakovano povečajo. Ko se podjetja odzovejo z zmanjšanjem proizvodnje, pade realni BDP. Kmalu zatem močno padejo tudi naložbe podjetij v proizvodnjo in opremo.
- Povpraševanje po delu se zmanjša. To najprej opazimo kot skrajšanje povprečnega delovnega tedna, temu sledita odpuščanje in višja brezposelnost.
- Ko se zmanjša povpraševanje po surovinah, hitro upadejo tudi njihove cene.
- V recesiji močno upadejo tudi poslovni dobički. Ko vlagatelji začutijo poslovni zastoj, se znižajo tudi cene delnic.
- V recesiji običajno upadejo tudi obrestne mere, saj se zmanjša povpraševanje po kreditih.

Nihanja outputa, inflacije, obrestnih mer in zaposlenosti sestavlja poslovni cikel, ki zaznamuje vsa tržna gospodarstva. Glede na konjunktura nihanja ločimo tri oblike nezaželenih stanj v gospodarstvu, in sicer (Koren, 2009, str. 4):

- **stagnacija** je obdobje, ko gospodarstvo ne narašča, kar pomeni, da ostaja output v gospodarstvu nespremenjen glede na preteklo obdobje,
- **recesija** je obdobje, v katerem BDP upade v vsaj dveh zaporednih kvartalih,
- **depresija** pa je daljše obdobje, ki ga označuje visoka brezposelnost, nizka raven outputa in naložb, poslabšan poslovni optimizem, padajoče cene in pogosti stečaji.

2.1.3 GLOBALNA KRIZA

Globalizacija sodobnega sveta vpliva tudi na hitrost širjenja krize in njen obseg na našem planetu. Globalna kriza prizadene prav vse: državljane, socialne odnose, nacionalno gospodarstvo in državo.

“Ključno in kritično za svetovno gospodarstvo je,” pravi Štiblar (2008, str. 205), “da posledice iger na finančnih trgih zelo negativno prizadenejo eksistenčno mnogo pomembnejši realni sektor, ki ni kriv za nastalo situacijo, a kljub temu čuti krizo, saj:

- se spreminjajo obrestne mere in so usahnila posojila, torej ni likvidnosti, ki je krvni tok gospodarstva,
- se tečaji med valutami (tudi predmet finančnih špekulacij) hitro spreminjajo, kar vpliva na trgovino z blagom in storitvami,
- špekulirajo tudi s cenami surovin (na primer terminski tečaji), posebno nafte, kar povzroča njihova velika nihanja, to pa spreminja odnose v svetu.

Vendar v realnem sektorju ne gre samo za prerazporeditve kot posledice finančnih špekulacij, kakor da bi šlo za igro ničelne vsote. Povečana volatilnost, večja nihanja vnašajo negotovost, strah, tudi paniko, zmanjšujejo finančno podporo realnemu sektorju in zato poglobljajo in podaljšujejo recesijo v realnem sektorju svetovnega gospodarstva.”

Upadanje tujega povpraševanja je glavni kanal, po katerem je gospodarska kriza prizadela Slovenijo (Roštan, 2009, str. 20). Slovenija je namreč izvozno usmerjena država in razmere v mednarodnem okolju nanjo močno vplivajo.

V današnjem svetu globalizacije je postal profesionalni cestni promet kot orodje proizvodnje in distribucije ključnega pomena za gospodarski in socialni napredek po vsem svetu. V letih 2008 in 2009 je finančna kriza, ki je prerasla v gospodarsko krizo, dramatično upočasnila povpraševanje po storitvah cestnega tovornega prometa, in sicer zaradi močne soodvisnosti gospodarske in transportne rasti (IRU, 2011).

Mednarodna zveza za cestni prevoz (IRU) je analizirala trende in ugotovila, da se v letu 2010 že kažejo znaki gospodarskega okrevanja. Podatki za leti 2009 in 2010 kažejo (IRU, 2011):

- 10% povečanje proizvodnje v primerjavi s cestnim tovornim prometom, ki se je zmanjšal za 10 do 20 %,
- za slabih 10 % se je povečala mednarodna proizvodnja, medtem ko je cestni tovorni promet upadel za 20 do 30 %,
- nespremenjene so cene tovornega prometa leta 2010 v primerjavi z 10% padcem v letu 2009,
- stroški prevoza so se v letu 2010 povečali do 10 % v primerjavi z letom 2009,
- leta 2009 se je število novoregistriranih tovornih zmanjšalo do 40 %, v letu 2010 pa povečalo za sicer skromen 1 %,
- še naprej je otežen dostop do bančnih kreditov in povečanje stečajnega indeksa za 20 %.

2.2 VZROKI ZA NASTANEK KRIZE IN POSLEDICE, METODE ZA OBVLADOVANJE KRIZ

Simptomi krize so znaki, ki v podjetju kažejo na krizo ali pa jo napovedujejo. Če vodstvo in zaposleni pravočasno zaznajo te znake in nemudoma reagirajo, lahko preprečijo ali pa vsaj omilijo krizo v podjetju (Boeckenfoerde, 1993, str. 36). Znakov, ki kažejo, da je v podjetju prišlo do krize, je več, najdemo pa jih tako v glavnem procesu poslovanja kot na različnih poslovnih področjih podjetja. Dubrovski (1998, str. 5) navaja naslednje znake krize:

- slabšata se likvidnost in plačilna sposobnost,
- slabša se denarni tok,
- povečana je stopnja zadolženosti (povečujejo se neplačane obveznosti),
- iščejo se novi viri financiranja za pokrivanje starih,
- nastopajo težave pri izplačilu plač zaposlenim ali njihovo znižanje,
- večja se dolžina vezave sredstev.

Večina avtorjev meni, da so lahko vzroki kriz zunanji ali notranji. Slednji so tisti, ki so nastali v podjetju, zunanji pa v okolju, na katero podjetje nima večjega vpliva. Na podlagi tega splošno gospodarsko in finančno krizo uvrščajo med zunanje vzroke. Poslovodstvo kljub nenehnemu spremljanju zunanjega okolja težko predvidi spremembe, ki negativno

vplivajo na podjetje. Vendar pa je pomembno, da podjetje zunanje vzroke krize odpravlja z notranjimi spremembami (Končina in Mirtič, 1999, str. 21).

Znaki krize se pojavljajo na različnih področjih v podjetju, pri čemer lahko ugotovimo tudi njihovo medsebojno povezanost. Da bi lahko v podjetju ocenili intenzivnost in obseg poslovnih težav, Končina in Mirtič (1999, str. 19) predlagata osredotočenost na dvoje:

- na pregled celotnega procesa poslovanja in
- na poslovne in poslovodne funkcije podjetja.

2.2.1 METODE ZA REŠEVANJE KRIZE

S problemom finančno gospodarske krize se sooča ves svet. Voditelji se zavedajo, da se je na krizo potrebno odzvati složno in s skupnimi močmi na vseh ravneh, na državni, evropski in mednarodni ravni. Na mednarodni ravni ima Evropska unija vodilno vlogo pri usklajevanju odzivov gospodarskih politik na krizo.

Zaradi negativnih posledic, ki jih s seboj prinašajo gospodarske krize, morajo odgovorne osebe v državi ustrezno ukrepati. Pogosto oblikujejo skupine posameznikov z ustreznim znanjem z različnih področij, ki se osredotočijo na iskanje rešitev za izhod iz gospodarske krize. Delovanje teh skupin poteka na treh stopnjah. Na posamezni stopnji izbirajo ustrezno kombinacijo že razvitih politik, uveljavljenih in novo razvitih metod, nove tehnologije in novih teorij (Srebrić, 2010, str. 3). Tudi v Evropski uniji so delovanje skupin za iskanje izhoda iz krize zasnovali na treh stopnjah, in sicer (European economy, 7/2009, str. 55–86):

- 1. stopnja – Preprečevanje krize

Na tej stopnji mora finančna politika skrbeti za finančni trg tako, da preprečuje pojav negativnih dejavnikov, ki bi utegnili pospešiti nastanek krize. Strukturna politika je v tem primeru usmerjena k visoki gospodarski rasti in prožnosti trga, ki omogočata stabilno gibanje vseh pomembnih makroekonomskih kazalcev. Monetarna in fiskalna politika sta osredotočeni na makrofinančno stabilnost.

- 2. stopnja – Nadzor in ublažitev krize

Ta stopnja postane aktualna v primeru neučinkovitosti prve stopnje. Monetarna politika ima tu kot običajno neodvisno vlogo in poskuša ohranjati likvidnost z likvidnostnimi injekcijami in zniževanjem obrestne mere. Fiskalna politika na tej stopnji vključuje povečana jamstva za zasebne depozite in omejevanje terjatev, poleg tega pa skrbi za vzdržnost javnih financ in makroekonomsko stabilnost.

- 3. stopnja – Iskanje rešitev iz krize

Na vseh omenjenih stopnjah je za uspešno delovanje potrebno usklajevanje monetarne, fiskalne in strukturne politike. Ločimo vertikalno in horizontalno

koordinacijo. Vertikalna koordinacija usklajuje delovanje in časovno zaporedje strukturne in fiskalne politike ter neodvisno delovanje monetarne politike, ki prispeva k njeni učinkovitosti. Horizontalna koordinacija pa je usmerjena na sodelovanje članic Evropske unije z ostalimi gospodarstvi.

Skupine morajo biti sposobne izbrati ustrezno stopnjo in z njo povezano kombinacijo ukrepov.

2.3 RAZVOJ AKTUALNE FINANČNO GOSPODARSKE KRIZE

Nepremičninski balon v ZDA je od sredine devetdesetih let do leta 2006, ko je dosegel največji obseg, rasel eksponencialno, zaradi česar so tako banke kot posojilojemalci menili, da se bodo posojila odplačevala z refinanciranjem zaradi dodatno ustvarjenega nepremičninskega premoženja (Rant, 2008, str. 56).

Ameriške banke so velike količine »prostega« denarja namenile za hipotekarne kredite. Ljudje so po zelo nizkih cenah najemali kredite, saj je bila obrestna mera tako nizka, da je bil tako rekoč vsak sposoben odplačevati mesečni kredit. Vsak posameznik je tako lahko prišel do nepremičnine z visokim stanovanjskim kreditom, ki ga je najel že s povprečno plačo. Banke so odobrile kredite za nakup nepremičnine tudi posameznikom z nižjo kreditno sposobnostjo. Vsi – posojilodajalci in posojilojemalci – so bili trdno prepričani, da gre za varno naložbo, saj je cena nepremičnin v preteklosti vztrajno naraščala. Prav zaradi tega bank ni skrbelo, komu so odobrile kredit, saj bi v vsakem primeru lahko nepremičnino zasegle in jo še dražje prodale, če posojilojemalci ne bi bili sposobni odplačevati kredita. Tudi posojilojemalci so mislili, da lahko nepremičnino prodajo po višji ceni in s tem še zaslužijo. Ob velikem in naraščajočem povpraševanju po nepremičninah se je razmahnilo tudi gradbeništvo, še posebej na področju stanovanjskih novogradenj (Rant, 2008, str. 56–57).

Da je trg nepremičninskih posojil deloval na ta način, so morali biti hkrati izpolnjeni 3 pogoji (Rant, 2008, str. 57–58):

- finančni posredniki so postali naklonjeni upravljanju večjih tveganj kot v preteklosti (neselektivno odobravanje kreditov tudi kreditno manj sposobnim ali celo nesposobnim),
- v ameriškem finančnem sistemu so bili zadostni presežki denarja, ki jih je bilo treba naložiti (in te so banke namenile hipotekarnim kreditom),
- alternativne naložbe so morale biti relativno manj donosne od naložb v drugorazredna nepremičninska posojila, kar je uveljavilo poslovni model »ustvari in posreduj«.

Leta 2007 je v ZDA prišlo do prvega padca cen nepremičnin, saj so se stanovanja še naprej gradila in s tem je ponudba le-teh prerasla povpraševanje. Istočasno pa se je rekordno povečal delež neplačil na segmentu drugorazrednih nepremičninskih posojil, ki je postavil pod vprašaj dejansko vrednost iz njih izvedenih finančnih instrumentov. Banke

niso uspele prodati brez izgube niti zaseženih nepremičnin. S prejemanjem rednih mesečnih obveznosti glede na padajoče cene nepremičnin so banke beležile izgubo. Kmalu je prišlo do prvih odpisov dolgov in tako se je začela bančna kriza. Ob padcu cen nepremičnin in neplačevanju obveznosti drugorazrednih kreditov so padle tudi vrednosti drugih finančnih instrumentov, ki so jih kupovale investicijske banke. Ker zaradi tveganja niso več dobile posojil, so se nekatere nizko prodale ali propadle. Preostale banke so postale zelo nezaupljive in so denar posojale le še centralni banki in državi. Podjetja in posamezniki so tako ostali praktično brez kreditov, če pa so že bili na voljo, so jih lahko najeli po tudi petkrat višjih obrestnih merah (Rant, 2008, str. 62). Ker je bila večina podjetij odvisna od posojil, so bila prisiljena sprva zmanjšati obseg poslovanja in odpuščati oziroma iti v stečaj, kar pa je pomenilo še večjo brezposelnost.

Ena izmed lastnosti finančne krize je, da preko motenega delovanja finančnega sistema negativno vpliva na delovanje realnega sektorja. Po Štiblarju (2008, str. 106) se znaki finančne krize kažejo v:

- počasnejši gospodarski rasti v svetu,
- počasnejši rasti svetovne trgovine,
- padcu cen surovin,
- posojilni suši in obrnjenih tokovih kapitala (od revnih k bogatim državam),
- padcu indeksa transportnih cen,
- padcu pomoči najrevnejšim državam,
- padcu indeksa potrošniške klime,
- padcu prodaje avtomobilov in hiš.

Ti znaki kažejo, da velike razvite države v takih časih niso sposobne ustvarjati dovolj trošenja, da bi tovarne in delavci imeli delo. Prisoten pa je tudi strah pred valutnimi špekulanti. Vse to zavira gospodarsko rast, saj se zaradi strahu pred negotovimi razmerami v prihodnosti zmanjšuje potrošnja in povečuje varčevanje, kar negativno vpliva na gospodarsko rast. Pok nepremičninskega balona povzroči nelikvidnost, katere posledica je posojilni krč. Podjetja ne morejo dobiti bančnih posojil ali pa so ta zelo draga (Koren, 2009, str. 8).

Do finančno gospodarske krize se je junija 2011 opredelil tudi Evropski parlament. Bistvene naložbe morajo teči dalje brez odlašanja v podporo izobraževanju in socialni vključenosti, zmanjševanju revščine in v podporo razvoju na znanju temelječe družbe, je sklenil Odbor za proračun pri Evropskem parlamentu v uradnem odgovoru na osnutek Komisije za proračun za leto 2012 (Lamassoure, 2011).

2.4 SLOVENSKO GOSPODARSTVO IN ODZIV NA KRIZO

Finančna kriza je vstopila v slovenski bančni sistem iz mednarodnega finančnega sistema in se razširila na realni sektor slovenskega gospodarstva (Srebrić, 2010, str. 7). Monetarna teorija omenja dva glavna kanala prenosa med finančnim in gospodarskim sektorjem. Prvi kanal je tradicionalni, kjer spremembe v ponudbi denarja vplivajo na naložbene odločitve podjetij prek obrestnih mer. Drugi je posojilni kanal, kjer se ob zmanjšanju ponudbe denarja zmanjša obseg kreditov in zaostrijo pogoji za njihovo pridobitev.

V Sloveniji so se učinki finančne krize na gospodarstvo oz. realni sektor pojavili na več področjih: pri obrestni meri kratkoročnih kreditov, ročnosti kreditov, pridobitvi kreditov, upravljanju terjatev in obveznosti itn. Poleg tega se je povečalo število birokratskih ovir za pridobitev posojila. Te ovire so razlog za zmanjšan obseg naložb predvsem v majhnih in srednjih podjetjih. Spremembe, nastale zaradi krize, je moč zaznati tudi v politiki obratnega kapitala. Povečalo se je namreč število dni vezave terjatev do kupcev in obveznosti do dobaviteljev. Poleg tega se je povečal tudi sam obseg terjatev in obveznosti (Srebrić, 2010, str. 7).

Posledice finančne krize v Sloveniji se kažejo predvsem v zaostrenih pogojih pridobivanja posojil slovenskih bank na mednarodnem trgu. To je upočasnilo dinamiko dajanja posojil realnemu sektorju v Sloveniji in se odrazilo v zmanjšani investicijski dejavnosti. Slovenija je izvozno usmerjena država, zato razmere v mednarodnem okolju nanjo močno vplivajo (Planinc, 2010, str. 14).

V Sloveniji je bila sprejeta že cela vrsta ukrepov (Planinc, 2010, str. 31):

- povečanje investicijske olajšave,
- spremenjen *Zakon o davčnem postopku*²,
- program izvajanja pomoči omejene vrednosti,
- akcijski program vlade za zmanjšanje administrativnih bremen za 25 %,
- ukrep pomoči male vrednosti,
- skrajšanje plačilnih rokov države za plačilo investicij,
- povečanje sredstev Slovenskega podjetniškega sklada,
- enostavnejši in lažji pogoji pri razpisih za subvencioniranje investicij,
- do 20-odstotno avansiranje v primeru izvajanja EU projektov,

² Zakon o davčnem postopku /ZDavP-2/. Uradni list RS, št. 117/2006. Spremembe: Uradni list RS, št. 24/2008-ZDDKIS, 125/2008, 20/2009-ZDoh-2D, 47/2009 Odl.US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), 110/2009 (1/2010 popr.), 43/2010, 97/2010, 13/2011-UPB4, 32/2012, 94/2012.

- dokapitalizacija Slovenske izvozne in razvojne banke,
- sofinanciranje vlaganj v strateške projekte čiste in tehnološko napredne industrije,
- začela bo delovati prva družba tveganega kapitala,
- zakon o jamstveni shemi,
- skrajšanje vračila DDV,
- vračilo trošarin avtoprevoznikom,
- razpis za subvencijo za nakup tovornih vozil euro 5,
- delno subvencioniranje polnega delovnega časa,
- več sredstev za aktivno politiko zaposlovanja,
- subvencioniranje čakanja na delo,
- ukrepi za tehnološki razvoj povečanje investicij.

Slovensko gospodarstvo se je v letu 2011 odrezalo slabše od prvotnih napovedi. Padec v gradbeništvu je zahteval velik davek, saj je decembra 2011 delovalo le še eno izmed velikih gradbenih podjetij³. Gospodarska aktivnost v Sloveniji se je v letu 2011 zmanjševala. Bruto domači proizvod (BDP) je v tretjem četrtletju upadel, in sicer kot posledica zmanjšane gospodarske aktivnosti, padca investicij ter manjše domače potrošnje. Upočasnila se je medletna rast izvoza, ki je sicer še naprej poganjal gospodarsko aktivnost. Podjetja v Sloveniji so v času pred krizo močno povečala zadolženost in so, gledano v celoti, prezadolžena, opozarjajo ekonomisti. S težavami gospodarstva je tesno povezan položaj bank, ki so morale zaradi slabih posojil povečevati obseg oslabitev in rezervacij (STA, 2011).

Evropski komisar za denarne in gospodarske zadeve Joaquin Almunia je predstavil priporočila za zmanjšanje presežnega javnofinančnega primanjkljaja Slovenije. Ciljni datum za zmanjšanje presežnega primanjkljaja Slovenije je leto 2013, ukrepe pa bi morale slovenske oblasti začeti izvajati v letu 2010. EK ob tem priporoča, da bi Slovenija morala za zmanjšanje primanjkljaja pod referenčno vrednost treh odstotkov bruto domačega proizvoda, ki jo določa pakt o stabilnosti in rasti, zagotoviti letno zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja za od 0,75 do enega odstotka BDP v obdobju 2010–2013. Poleg Slovenije sta takšna priporočila dobili tudi Češka in Slovaška (UVRSK, 2013).

Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) je novembra 2012 v objavljeni napovedi za Slovenijo zapisala, da se bo slovensko gospodarstvo v letu 2013 skrčilo za 2,1 odstotka, država pa bo rast (1,1-odstotno) znova zabeležila v letu 2014. Evropska banka

³ Gre za Primorje, d.d. iz Ajdovščine, pa še to podjetje je šlo v sredini leta 2012 v stečaj.

za obnovo in razvoj (EBRD) je Sloveniji napovedala padec BDP za dva odstotka, Evropska komisija pa je napovedala 1,6 odstotni padec BDP-ja, šele v letu 2014 pa 0,9 odstotno rast. Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) pričakuje v letu 2013 krčenje slovenskega gospodarstva za 1,7 odstotka (STA, 2012).

3 PREDSTAVITEV PODJETJA

3.1 ZGODOVINA IN DEJAVNOST PODJETJA

Prigo, podjetje za transport, gradbeništvo in trgovino, s sedežem na Brezovici je družinsko podjetje, katerega začetki segajo v sedemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko je sedanji direktor in soustanovitelj družbe, Izidor Pristavec, pričel z izvajanjem transportnih storitev (Prigo, 2013a).

Družba Prigo, d.o.o., je bila registrirana leta 1989 kot družba z omejeno odgovornostjo, njena glavna dejavnost je bila mednarodni cestni tovorni promet, po kriterijih *Zakona o gospodarskih družbah* (ZGD, 2011, 55. člen) pa je bila uvrščena v skupino mikro podjetij.

Poslovnik kakovosti predstavlja temeljni dokument delovanja, medsebojnih odnosov, pooblastil in odgovornosti zaposlenih v podjetju. Temelj poslovanja so zakonske zahteve, zahteve tovarn Mercedes-Benz in MAN ter predpisi sistemov vodenja kakovosti in ravnanja z okoljem (ISO standardi). Poslovnik kakovosti je kombinirani poslovnik standardov ISO 9001 in ISO 14001 (Prigo, 2012, str. 6).

V letu 1999 je bil zgrajen na Brezovici pri Ljubljani nov servisni objekt, ki je bil sprva predviden za servisiranje in vzdrževanje lastnega voznega parka. Transportna dejavnost se je namreč od ustanovitve razširila na 30 voznih enot. Ponudba za servisiranje in vzdrževanje vozil je bila dana tudi poslovnim partnerjem podjetja. Storitve so bile zanesljive, hitro opravljene, kvalitetno izvedene in cenovno sprejemljive. Z dobrim glasom se je širil tudi krog strank. To so bili zametki današnjega servisnega centra na Brezovici (Prigo, 2013b).

Da je ponudba na eni lokaciji zaokrožena v smeri zadovoljstva uporabnikov, so osnovni ponudbi podjetja Prigo na Brezovici dodane še druge storitve, kot so avtopralnica, tehnični pregledi, registracija in zavarovanje vozil, homologacije, popravilo tahografov, Prigo bar itn. Paleta storitvenih dejavnosti na lokaciji Brezovica se je vsako leto širila. Želje kupcev so narekovale nadaljnji razvoj in tako je bila leta 2002 servisna delavnica in trgovina z nadomestnimi deli certificirana s strani Daimler AG. Podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica je postalo pooblaščen servis tovornih vozil Mercedes-Benz. Leta 2004 je podjetje pridobilo licenco za pooblaščenega serviserja dostavnih vozil Mercedes-Benz (Prigo, 2013b).

Konec leta 2008 je podjetje na Brezovici zgradilo prvo testno stezo za vozila Mercedes-Benz, ki je bila tudi certificirana s strani Daimler AG. V istem letu je podjetje dejavnost transporta in logistike preselilo na svojo ločeno lokacijo v Sinjo Gorico. S selitvijo te dejavnosti je podjetje predvsem razbremenilo lokacijo na Brezovici in si s tem korakom odprlo možnost za nadaljnji razvoj tako servisne kot logistične dejavnosti na tej lokaciji. Že naslednje leto, leta 2009, je podjetje postalo pooblaščen servis EvoBus (avtobusov Mercedes-Benz in Setra) ter pridobilo licenco za agentsko prodajo dostavnih vozil Mercedes-Benz. V letu 2010 je podjetje uspešno opravilo certifikacijsko presoj s strani predstavnika tovarne Mercedes-Benz in postalo pooblaščen servis osebnih vozil

Mercedes-Benz. Tako je podjetje na lokaciji Brezovica ob 10. obletnici delovanja servisa postalo pooblaščen servis celotnega programa vozil Mercedes-Benz (osebnih, dostavnih in tovornih vozil ter avtobusov). Stalna kontrola spoštovanja veljavnih standardov Daimler AG in uvajanje novih, ki jih narekuje matična tovarna Mercedes-Benz, ohranja kondicijo podjetja. Kakovost delovanja servisne in trgovske dejavnosti je pod stalno kontrolo presojevalcev Daimler AG, ki zadovoljstvo odjemalcev preverjajo tudi z neodvisnim anketiranjem. Podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica je ponosno, da je član elitne evropske družine, ki jo pozna ves svet (Prigo, 2013b).

Zaradi velikega pretoka vozil na lokaciji Brezovica je bilo potrebno zagotoviti ustrezne ekološke razmere, saj je lokacija z dveh strani v neposredni bližini stanovanjskih objektov. Meritve in pregledi certificiranih ustanov dokazujejo, da delovanje podjetja izpolnjuje predpisane ekološke omejitve.

Dejavnost prevoza, skladiščenja blaga in tudi druge dejavnosti se že nekaj let soočajo z zaostrenimi gospodarskimi razmerami. Vozni park podjetja se ravno zaradi primerne velikosti in prožnosti lažje prilagaja nastalim tržnim zahtevam in v zadnjem letu na trgu zaseda dober tržni položaj. Odločeno je, da se ponudba prevoznih storitev prilagaja zahtevam pomembnih kupcev. Nastali položaj v tej stroki zahteva odlično vodenje transportnih in logističnih aktivnosti.

V preteklih letih so vpeljali sistem sledenja vozil, ki izpolnjuje vsa njihova in tudi kupčeva pričakovanja. Vozni park ustreza vsem ekološkim zahtevam, saj ga neprestano pomlajujejo s tehnološko najnaprednejšimi vozili. Prevoz blaga je bil v preteklosti 100% nosilec prihodkov podjetja. Prihodki podjetja so se v letih 2000–2008 skokovito povečali, predvsem na račun rasti dejavnosti servisa in trgovine, ki danes predstavlja več kot 60 % vseh prihodkov. Ostalo so prihodki na področju prevoza blaga na mednarodnih linijah in prihodki kmetijsko tehnične trgovine (Prigo, 2013b).

Prvi kvartal leta 2012 je nakazoval, da se bo moralo podjetje soočati z odpuščanjem, vendar so ukrepi vodstva pripeljali podjetje do sprejetja novih izzivov in dodatnih poslov. Podjetje je v avgustu 2012 na podlagi predhodno opravljene certifikacije s strani predstavnika tovarne MAN stopilo v partnerstvo s podjetjem MAN Truck & Bus Slovenija, d.o.o. Zaradi zahtev, ki jih je podjetje dolžno izpolnjevati kot servisni partner Mercedes-Benz in tudi kot servisni partner MAN, je podjetje v septembru 2012 poleg servisnega centra Brezovica odprlo novo ločeno lokacijo za servisno dejavnost za tovorna vozila MAN v industrijski coni Rudnik, ki je certificirana s strani nemškega podjetja.

V prihodnjih letih ima podjetje v planu nadaljnji razvoj v smislu širitve dejavnosti na lokaciji Rudnik kot tudi ohranjanje in tehnološki razvoj servisne dejavnosti na lokaciji Brezovica. Strateški razvoj celotnega podjetja pa stremi k vzpostavitvi nove večje lokacije za nadaljnji razvoj logistično skladiščnih dejavnosti.

Celotna ponudba podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica, ki jo nudi skupaj s pogodbenimi partnerji, obsega naslednje storitve:

- prevozne storitve blaga na domačih in mednarodnih linijah,
- logistiko in skladiščenje blaga,
- servisiranje in vzdrževanje osebnih, dostavnih in tovornih vozil Mercedes-Benz,
- servisiranje in vzdrževanje avtobusov Mercedes-Benz in Setra,
- servisiranje in vzdrževanje tovornih vozil MAN,
- prodajo nadomestnih delov ter opreme za vozila in voznike,
- prodajo motornih vozil,
- testiranje motornih vozil,
- šolo varčne vožnje za voznike tovornih vozil,
- vulkanizerske storitve in storitve avtopralnice,
- preglede, overitve in popravila tahografov,
- tehnične preglede, registracije in homologacije motornih vozil,
- prepise in zavarovanje motornih vozil,
- ponudbo hrane in pijače v dnevnem baru Prigo.

V poslovnih poročilih (Pristavec, 2010; Petelin, 2011) in na svojih spletnih straneh (Prigo, 2013a) Prigo predstavlja svoje cilje, poslanstvo in vizijo družbe. K uspešnemu poslovanju družbe deloma pripomore tudi njena umeščenost v okolju, saj je podjetje locirano na stičišču petega in desetega evropskega transportnega koridorja, ki omogočata vključevanje v ostale pomembne evropske koridorje. Družba je izkoristila to priložnost in svojo dejavnost usmerila v cestni transport blaga s širitvijo v logistične storitve in v podporo ter servisiranje cestnih prevoznih sredstev slovenskih in tujih prevoznikov, ki prevažajo blago v domačem in mednarodnem transportu.

3.2 STRUKTURA UPRAVLJANJA PODJETJA IN ORGANIZACIJSKA SHEMA

Družba Prigo, d.o.o., Brezovica ima tri profitne centre. To so (Prigo, 2013a):

- Servis in trgovina (ST),
- Transport in logistika (TL),
- Kmetijsko tehnična trgovina Podpeč (KTT Podpeč).

Poslovna izkaznica družbe Prigo je predstavljena v prilogi 1.

Poslovna enota PC Servis in trgovina z rezervnimi deli je razdeljena na štiri stroškovna mesta. To so: trgovina s skladiščem, avtopralnica, servis gospodarskih vozil in servis osebnih vozil. Na splošno pa je znotraj razdeljena v osem ekip, od katerih ima vsaka svojega vodjo, ter eno podekipo, ki deluje na dislocirani enoti v industrijski coni Hoče. Z decentralizacijo se prenaša vodenje in odgovornost na nižjo raven ter s tem vključuje sodelavce v vodenje oz. direktno odgovornost za doseganje ciljev družbe (Prigo, 2013a).

Poslovna enota PC Transport in logistika je razdeljena na več komplementarnih sektorjev, ki so (Prigo, 2013a):

- eksploatacija in vodenje lastnih prevoznih kapacitet,
- skladiščenje – logistika in
- vključevanje ostalih izvajalcev v logistični verigi.

Strukturo vodenja in upravljanja podjetja ter posameznih poslovnih enot izvaja v naslednjih poslovnih funkcijah (Prigo, 2013a):

- direktor družbe in namestnik direktorja družbe, ki predstavljata najvišje vodstvo družbe;
- izvršni direktor servisa in trgovine, izvršni direktor transporta in logistike, izvršni direktor kmetijsko tehnične trgovine, ki sodijo k vodstvu družbe;
- profitni center Transport in logistika, profitni center Servis in trgovina z rezervnimi deli in profitni center Kmetijsko tehnična trgovina so tri poslovne enote in hkrati trije profitni centri (PC), ki jih neposredno vodijo izvršni direktorji;
- finančno-računovodska služba, informatika, kadrovska služba in marketing sodijo v skupne službe in so neposredno podrejene direktorju družbe oz. namestniku direktorja družbe.

Podjetje je razdeljeno v skupine, ki tvorijo smiselne zaključene enote (Putrle et al., 2011, str. 8):

- **VODSTVO PODJETJA**

Najožje vodstvo podjetja sestavlja del lastnikov podjetja, ki upravljajo celotno podjetje z vsemi poslovnimi enotami ali posamezno poslovno enoto. Vodstvo odloča o vseh pomembnih odločitvah na nivoju celotnega podjetja. Sedež vodstva je v poslovni stavbi na Brezovici.

- **SKUPNE SLUŽBE**

Sem spadajo vsi oddelki podjetja, ki so skupni vsem poslovnim enotam. To so finančno-računovodska služba, kadrovska služba, informatika, snažilke in varnostnik. Sedež skupnih služb je v poslovni stavbi na Brezovici.

- **TRANSPORT IN LOGISTIKA**
To je poslovna enota podjetja, ki se ukvarja s transportom in skladiščenjem blaga ter transportno logistiko. Sedež enote je v Sinji Gorici pri Vrhniki.
- **SERVIS IN TRGOVINA**
Servisni center z vsemi spremljajočimi dejavnostmi se ukvarja s servisiranjem motornih vozil in prodajo rezervnih delov ter opreme za vozila in voznike. Dejavnost servisa in trgovine se izvaja na dveh lokacijah – na Brezovici in na Rudniku.
- **KMETIJSKO TEHNIČNA TRGOVINA PODPEČ**
KTT se ukvarja s prodajo tehničnega blaga in vsega potrebnega za kmetijstvo. Sedež trgovine je v Podpeči.
- **TRGOVINA HOČE**
Enota se ukvarja s prodajo rezervnih delov in opreme za motorna vozila in voznike. Sedež trgovine je v industrijski coni Hoče.

3.3 KADRI V PODJETJU

Direktor družbe je v sodelovanju s kadrovikom opredelil potrebne človeške vire za doseganje in izpolnjevanje zahtev odjemalcev in glavnega dobavitelja, zato so vzpostavljeni postopki usposabljanja in ugotavljanja učinkovitosti usposabljanja za sistem vodenja kakovosti in sistem ravnanja z okoljem. Za vsako delovno mesto imajo v dokumentu *Sistemizacija delovnih mest* postavljene zahteve po izobrazbi, usposobljenosti, veščinah in izkušnjah.

Kompetentnost izvajalcev dela, ki vplivajo na kakovost storitve, je določena s splošno izobrazbo, usposobljenostjo za določeno delovno mesto, s primernimi veščinami in spretnostmi ter izkušnjami za določeno delo. Vsi zaposleni, pogodbeniki in študentje na delovni praksi s strani direktorja in kadrovika prejmejo informacije o sistemu vodenja kakovosti in sistemu ravnanja z okoljem, ki ga je vzpostavilo podjetje, o vsebini politike kakovosti in ravnanja z okoljem, o vlogi in odgovornostih ter o posledicah, ki bi nastale v primeru odstopanja od opredeljenih postopkov.

Za zadovoljevanje teh potreb vodstvo družbe skupaj s kadrovikom določi potrebno kompetentnost izvajalcev dela, ki vpliva na skladnost z zahtevami za proizvod, kadrovik pa zagotavlja usposabljanje ali izvajanje drugih ukrepov. Namen usposabljanja je izboljšati izobrazbeno strukturo zaposlenih, njihova funkcionalna znanja in specifične sposobnosti, ki izhajajo iz zahtev posameznega delovnega mesta, za doseganje potrebne kompetentnosti.

Potrebe po usposabljanju se pojavijo za doseganje potrebne kompetentnosti oz. v primerih, kot so zamenjave oz. premeščanje delovnega mesta, zaposlovanje novih ljudi, nove potrebe in zahteve trga.

Kadrovik ocenjuje učinkovitost usposabljanja in izvaja korektivne ukrepe. Zapise o izobrazbi, usposabljanju, veščinah in izkušnjah zaposlenih vodi kadrovik in so hranjeni v osebnih mapah.

Potrebne kompetence za zaposlene so obvladovane preko specialnega programa Job Profiling, za kar je odgovoren kadrovik.

Vsak delavec ali vsakdo, ki dela v imenu podjetja Prigo, mora biti v okviru procesa uvajanja v delo poučen in seznanjen s poslovanjem podjetja (predstavitev), z opisom delovnega mesta, delom in nalogami, ki jih bo opravljal, z nevarnostmi, ki se pojavljajo na delovnem mestu, in varnim načinom dela ter z zahtevami s področja kakovosti in ravnanja z okoljem.

Naloge kadrov v podjetju Prigo, d.o.o., Brezovica so: izvajanje strokovnih in operativnih nalog na področju zaposlovanja, izobraževanje in nagrajevanje zaposlenih, priprava pravilnikov v skladu s poslovanjem in zakonodajo, izvajanje politike kakovosti in ravnanja z okoljem, spremljanje zakonodaje na kadrovskem področju, izvajanje aktivnosti s področja trženja, posredovanje predlogov za izboljšanje, izbira ustreznega kadra, ukrepanje v primeru neskladnosti in izrednih razmer itn.

Ob ustanovitvi podjetja Prigo je bilo poleg družinskih članov zaposlenih le še nekaj ljudi. Skozi leta se je družba širila, s tem pa se je pojavila tudi potreba po večjem obsegu delovne sile. V zadnjih letih je v podjetju zaposlenih nekaj čez 100 ljudi, ki opravljajo svoje delo na različnih lokacijah. V letu 2007 so bili zaposleni 104 ljudje, leta 2008 in 2009 pa 100, od tega 20 žensk in 80 moških. Leta 2010 je bilo med 104 zaposlenimi 20 žensk in 84 moških, leto kasneje se je povečalo le število moških s 84 na 91. V letu 2012 je bilo 110 zaposlenih, od tega 19 žensk in 91 moških. V zadnjem letu je podjetje kljub širitvi ohranilo število zaposlenih, ni pa zaposlovalo na novo. Glede na dejavnost, v kateri družba posluje, je večji delež moškega spola razumljiv.

Število zaposlenih v podjetju Prigo, d.o.o., Brezovica v obdobju 2007–2012 prikazuje tabela 1.

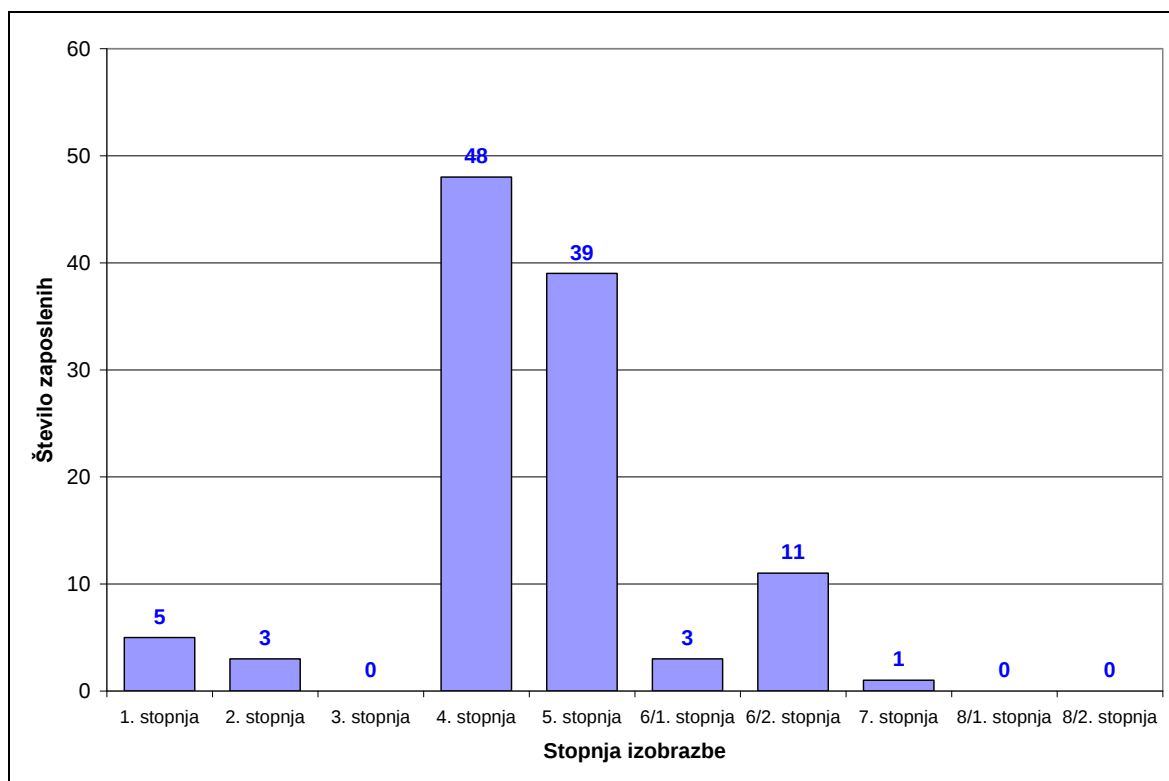
Tabela 1: Število zaposlenih v podjetju Prigo, d.o.o., v obdobju 2007–2012

Leto	Število zaposlenih	Število žensk	Število moških	Delež žensk	Delež moških
31. 12. 2007	104	20	84	19,2 %	80,8 %
31. 12. 2008	100	20	80	20,0 %	80,0 %
31. 12. 2009	100	20	80	20,0 %	80,0 %
31. 12. 2010	104	20	84	19,2 %	80,8 %
31. 12. 2011	111	20	91	18,0 %	82,0 %
31. 12. 2012	110	19	91	17,3 %	82,7 %

Vir: Prigo – Skupne službe (2013)

Izobrazbena struktura zaposlenih 31. 12. 2012 je tabelarično predstavljena v prilogi 3, grafično pa z grafikonom 1.

Grafikon 1: Izobrazbena struktura zaposlenih 31. 12. 2012

Vir: Prigo – Skupne službe (2013)

Leta 2012 je bilo v podjetju zaposlenih 110 ljudi. 5 zaposlenih ima dokončano le 1. stopnjo izobrazbe, trije pa 2. stopnjo izobrazbe. Podjetje zaposluje ljudi, ki so v praksi dobri delavci, čeprav nimajo višje izobrazbe. To so predvsem starejši zaposleni na delovnih mestih avtomekanikov in avtoelektričarjev. Največ zaposlenih ima dokončano 4. stopnjo izobrazbe, nekaj manj pa 5. stopnjo izobrazbe. Skupaj je kar 87 zaposlenih predvsem na področju servisa, skladiščenja rezervnih delov in transporta. Višjo stopnjo izobrazbe (6/1, 6/2 in 7. stopnja) pa ima 15 zaposlenih v podjetju. To so zaposleni v vodstvu, računovodstvu in v drugih pisarnah.

3.4 POSLOVANJE PODJETJA V OBDOBJU 2007–2012

Poglavje prikazuje realizacijo podjetja Prigo v obdobju 2007–2012 in najpomembnejše kazalnike uspeha.

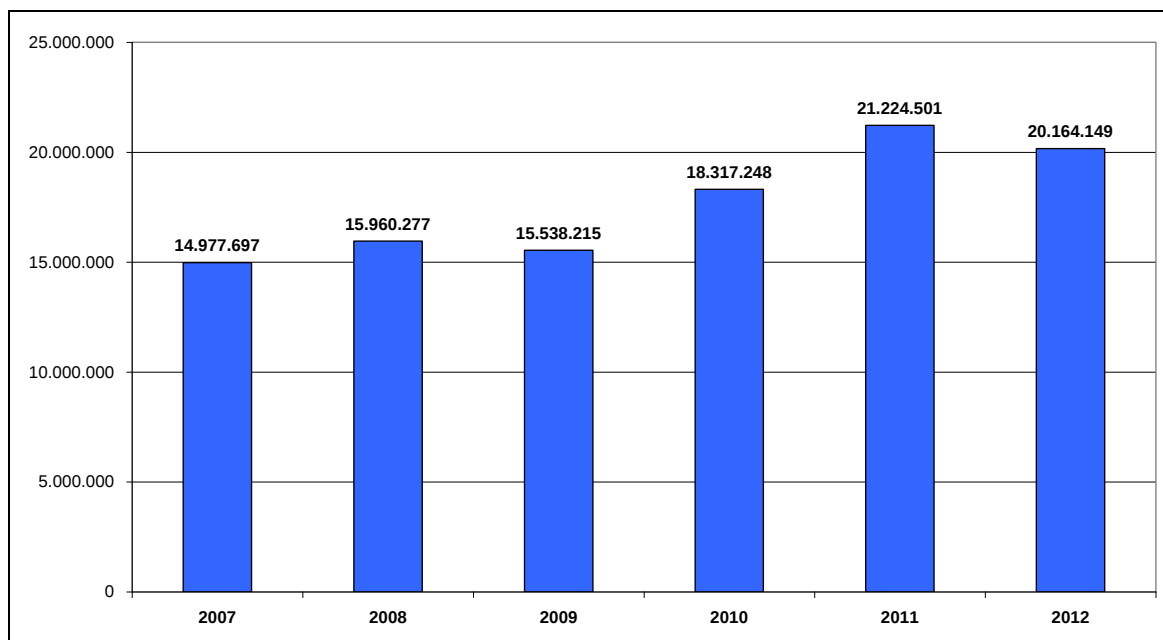
3.4.1 REALIZACIJA PODJETJA

Realizacijo podjetja lahko enačimo s prihodki od izdanih računov oziroma je to praviloma zmnožek prodanih količin proizvodov ali storitev ter njihovih cen na enoto. Prihodek je vrednost, ki jo podjetje ustvari v določenem obdobju, to pa je največkrat obdobje od 1. 1.

do 31. 12. Podjetje je uspešno, če je razlika med prihodki in potrebnimi stroški za realizacijo prihodkov pozitivna.

Realizacijo podjetja Prigo v obdobju 2007–2012 prikazuje grafikon 2.

Grafikon 2: Realizacija podjetja po letih obdobja 2007–2012

Vir: Prigo – Skupne službe (2013)

Iz grafikona je razvidno, da je bila realizacija podjetja v letih od 2007 do 2012 vedno pozitivna. Realizacija je v opazovanem obdobju postopoma naraščala, le v letih 2009 in 2012 je opaziti manjši padec glede na predhodno leto. Podjetje je najbolje poslovalo v letu 2011.

3.4.2 FINANČNI KAZALNIKI DRUŽBE

Kazalniki, kot so stopnja lastniškosti financiranja, stopnja dolžniškosti financiranja, razmerje osnovnega kapitala in stopnja kratkoročnosti financiranja, dokazujejo, da je v družbi Prigo prisotna dokaj visoka stopnja kapitala in da se delež kapitala (v primerjavi z obveznostmi do virov financiranja) glede na prejšnja leta povečuje. To pomeni, da je pretežni del sredstev financiran iz lastnih virov in da velja za družbo relativno visoka stopnja finančne neodvisnosti (Prigo – Skupne službe, 2013).

Visoko razmerje kapitala v obveznostih do virov sredstev izkazuje zadolževanje, še zlasti, ker je delež dolgoročnih obveznosti v vseh obveznostih relativno majhen. Družba glede na višino osnovnega kapitala zadošča zahtevam *Zakona o finančnem poslovanju, postopkih*

*zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju*⁴ o kapitalski primernosti, saj v celoti pokrije vrednost stalnih sredstev ter 61 % vrednosti zalog nedokončane proizvodnje.

Kljub primerni kapitalski ustreznosti bodo morali v družbi zaradi zahtev po obnovi izrabljene opreme spremeniti sistem financiranja, in sicer z večjim poudarkom na dolgoročnejšem zadolževanju. Pri tem bodo z najetjem dolgoročnejših posojil izkoristili ugodnejše posojilne pogoje in znižali stroške zadolževanja glede na drago kratkoročno kreditiranje (še zlasti pri kratkoročnih obveznostih do dobaviteljev). K izboljšanju razmerja dolgoročnih obveznosti v obveznostih do virov sredstev sili tudi potreba po izboljšanju trenutne denarne razpoložljivosti podjetja. S tem bi dobili še ugodnejše razmerje med kratkoročnimi in dolgoročnimi obveznostmi za kakovostnejše pokrivanje zalog. Zaloge, potrebne zaradi stalne obsežnosti v reprodukcijskem procesu (ne glede na to, da jih prištevamo med obratna sredstva), je prav tako potrebno pokrivati z dolgoročnimi viri financiranja (Prigo – Skupne službe, 2013).

⁴ Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju /ZFPPIPP/. Uradni list, št. 126/2007, Sl. US: U-I-285/10-13.

4 ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA PRIGO, D.O.O. V OBDOBJU 2007–2012

Poslovanje podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica je uspešno. Primerjave od leta 2003 do 2006 kažejo izredne efekte poslovanja. Primerjave od leta 2007 do 2012 kažejo vpliv splošne gospodarske krize in vsa nihanja na trgu, ki jih je doživljala prevozniška in posledično tudi dejavnost servisiranja vozil. Ne glede na to je podjetje v tem obdobju dobro poslovalo in ustvarjalo dobiček, ki je še vedno nad povprečjem dejavnosti v Sloveniji.

Analiza poslovanja je prikazana s temeljnimi bilančnimi elementi, kot so kapital in sredstva, ter z elementi iz poslovnega izida, kot so čisti prihodki od prodaje, čisti poslovni odhodki in čisti poslovni izid. Vsi ti podatki so za vsako leto podrobneje prikazani v prilogi 2.

4.1 ANALIZA BILANČNEGA STANJA

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje premoženje podjetja. Z analizo bilance stanja ugotavljamo presojo obsega, sestave, dinamike in sorazmernosti med sredstvi ter njihovimi viri na določen dan v letu. Bilančno stanje podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica sem opazovala v obdobju 2007–2012.

Kapital podjetja je v letu 2007 znašal 5.606.562 €, leta 2008 pa 6.421.775 €, kar pomeni, da je indeks gibanja glede na predhodno leto narasel za 14,5 %. Leta 2009 se je kapital zvišal na 7.014.374 €, kar pomeni 25,1% povečanje glede na leto 2007. V primerjavi z letom 2007 se je leta 2010 kapital povečal za 32,5 % in je znašal 7.428.834 €, leta 2011 je kapital znašal 7.702.895 €, kar pomeni 37,4 % več kot leta 2007. Leta 2012 je bil kapital vreden 8.033.053 € in je predstavljal 43,3% porast na leto 2007 (BisNode, 2013).

Sredstva so leta 2007 znašala 10.257.352 €, leta 2008 pa 11.931.305 €, kar pomeni, da je indeks povečal za 16,3%. Leta 2009 so bila sredstva ovrednotena na 11.711.914 €, kar pomeni 14,2% povečanje glede na leto 2007. 13.210.703 € so znašala sredstva v letu 2010, to pa predstavlja 28,8 % več kot leta 2007. Leta 2011 so sredstva znašala 12.481.026 € in leta 2012 13.030.394 €, kar predstavlja glede na leto 2007 21,7% oz. 27,0% povečanje v primerjavi z letom 2007 (BisNode, 2013).

Tabela 2: Kapital in sredstva podjetja Prigo v obdobju 2007–2012

Leto	Kapital	Indeks (2007 = 100)	Gibanje indeksa	Sredstva	Indeks (2007 = 100)	Gibanje indeksa
2007	5.606.562	100,0%		10.257.352	100,0%	
2008	6.421.775	114,5%	14,5%	11.931.305	116,3%	16,3%
2009	7.014.374	125,1%	25,1%	11.711.914	114,2%	14,2%
2010	7.428.834	132,5%	32,5%	13.210.703	128,8%	28,8%
2011	7.702.895	137,4%	37,4%	12.481.026	121,7%	21,7%
2012	8.033.053	143,3%	43,3%	13.030.394	127,0%	27,0%

Vir: Bisnode (2013)

Kot lahko vidimo v tabeli 2, se je kapital glede na opazovano obdobje z leti povečeval, sredstva pa so nekoliko nihala. Podjetje dobička ne izplačuje, tako je le-ta ostal nerazporejen. Dobiček se prenese v kapital podjetja. Od tod lahko vidimo, zakaj se kapital podjetja z leti povečuje. Dobiček je torej namenjen rasti podjetja.

Podjetje raste, zato rastejo tudi sredstva. V letu 2011 so sredstva nekoliko padla, kar pa je posledica vpliva gospodarske krize. Promet je v tem obdobju nekoliko upadel. Podjetje je začelo bolj podrobno pregledovati bonitete strank in je prenehalo sodelovati s partnerji, ki imajo slabo boniteto. Tudi zato se morda pozna manjši padec sredstev v letu 2011 (Intervju z vodjo FRS, 2013).

Leta 2012 je podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica občutilo močan vpliv gospodarske krize. Da bi se izognili večjemu odpuščanju, so morali v podjetju najti drugo rešitev. V najem so vzeli delavnice podjetja Viator&Vector, ki je bilo že v stečajnem postopku, pridobili licenco za servisiranje in prodajo tovornih vozil MAN in zaposlili nekaj novih delavcev. S tem so si pridobili nove stranke (Intervju z vodjo FRS, 2013).

4.2 ANALIZA POSLOVNEGA IZIDA

Izkaz poslovnega izida je računovodski izkaz, ki prikazuje prihodke in odhodke podjetja v določenem obdobju, ter ustvarjen poslovni izid, dobljen kot razlika med prihodki in odhodki. Običajno opazovano obdobje je eno leto. Poslovni izid spada med najpomembnejše ekonomske kategorije, s katerim merimo uspešnost poslovanja. Poslovni izid podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica sem opazovala v obdobju 2007–2012.

Čisti prihodki od prodaje so v letu 2007 znašali 14.977.697 €, leta 2008 15.960.277 €, leta 2009 15.538.215 €, leta 2010 18.317.248 €, leta 2011 21.224.501 €, zadnje leto pa 20.164.149 € (BisNode, 2013).

Čisti poslovni odhodki so v letu 2007 znašali 14.023.128 €, leta 2008 14.811.136 €, leta 2009 14.775.518 €, leta 2010 17.815.781 €, leta 2011 21.098.464 € in leta 2012 20.122.314 € (BisNode, 2013).

Čisti poslovni izid obračunskega leta 2007 je znašal 870.925 €, leta 2008 815.212 €, leta 2009 592.599 €, leta 2010 414.459 €, leta 2011 263.533 € in zadnje leto 330.159 € (BisNode, 2013).

Čisti poslovni izid je bil v opazovanem obdobju manjši od vrednosti v izhodiščnem letu 2007, in sicer je bil leta 2008, ko je v zadnjem kvartalu nastopila kriza, manjši za dobrih 6 %, nato pa je drastično upadal do leta 2011, ko je čisti dobiček znašal le še okoli 30 % dobička iz leta 2007. V letu 2012 so se sprejeti ukrepi v podjetju Prigo pokazali tudi v dvigu čistega poslovnega izida, ki je v primerjavi z letom 2007 znašal skoraj 38 % (BisNode, 2013).

Iz podatkov v tabeli 3 lahko vidimo, da so se čisti prihodki in čisti odhodki glede na obravnavano obdobje povečevali, le v letu 2012 je prišlo da rahlega zmanjšanja. Čisti poslovni izid se je z leti manjšal, le leta 2012 je bil večji kot leto poprej.

Tabela 3: Čisti poslovni izid podjetja Prigo v obdobju 2007–2012

Leto	Čisti prihodki	Čisti odhodki	Čisti poslovni izid	Indeks (2007 = 100)	Gibanje indeksa
2007	14.977.697	14.023.128	870.925	100,0 %	
2008	15.960.277	14.811.136	815.212	93,6 %	-6,4 %
2009	15.538.215	14.775.518	592.599	68,0 %	-32,0 %
2010	18.317.248	17.815.781	414.459	47,6 %	-52,4 %
2011	21.224.501	21.098.464	263.533	30,3 %	-69,7 %
2012	20.164.149	20.122.314	330.159	37,9 %	-62,1 %

Vir: Bisnode (2013)

Podjetje je leta 2012 uvedlo varčevalne ukrepe. Manj so tržili artikle z nizko ceno oz. artikle z majhno razliko med nabavno in prodajno ceno (RVC), da ne bi imeli kasneje probleme z denarnimi tokovi, saj mora podjetje takoj poravnati obveznosti svojim dobaviteljem. To pa se lahko zavleče, če podjetje od kupca oz. stranke ne dobi plačila za artikle. Poskušali so tudi narediti več prometa z nižjimi prodajnimi cenami, čeprav bi s tem sami manj zaslužili (Intervju z vodjo FRS, 2013).

Čisti prihodki so sorazmerni čistim odhodkom, kar pomeni, da je podjetje v letu 2012 imelo konec leta manjše prihodke glede na leto 2011, pa tudi manjše odhodke. Čisti poslovni izid je v opazovanem obdobju upadal, saj je na trgu čedalje več konkurence, zaslužek pa je iz leta v leto manjši. V letu 2012 se je čisti poslovni izid nekoliko povečal, čeprav so bili čisti prihodki in čisti odhodki manjši kot v letu 2011. To pa je bila posledica neporabljenih rezervacij iz preteklih let, ki so se vknjižile v poslovni izid za leto 2012 (Intervju z vodjo FRS, 2013).

V čistih prihodkih podjetja, ki so v letu 2007 znašali 14.977.697 €, je na poslovno enoto Transporta in logistike (TL) pripadlo 5.011.042,42 €, leta 2008 5.821.693,86 €, leta 2009 5.199.233,39 €, leta 2010 6.602.066, 71€, leta 2011 6.867.685, 35 € in leta 2012 6.434.996,37 € (Prigo – Skupne službe, 2013).

Poslovna enota Servis in trgovina (ST) pa je leta 2007 doprinesla 8.931.043,36 €, leta 2008 9.013.819,73 €, leta 2009 8.650.659,54 €, leta 2010 10.432.975,69 €, leta 2011 13.230.243,03 € in leta 2012 12.883.254, 97 € (Prigo – Skupne službe, 2013).

Vidimo lahko, da je večji delež skupnega čistega prihodka prišel s področja Servisa in trgovine, čeprav tudi področje Transporta in logistike vsako leto povečuje svoj delež v skupnem prihodku podjetja.

Glede na delež čistega prihodka podjetja, predstavlja Transport in logistika 36 %, Servis in trgovina 57 %, vse ostale službe, kot so na primer Skupne službe, Trgovina Hoče in KTT v Podpeči pa 7 % (Prigo – Skupne službe, 2013).

Tabela 4: Čisti poslovni izid glede na dejavnost podjetja

Leto	Transport in logistika (TL)	Servis in trgovina (ST)	KTT Podpeč	Ostalo	Skupaj Prigo
2007	5.011.042	8.931.043	568.319	467.293	14.977.697
2008	5.881.756	9.108.956	742.607	226.958	15.960.277
2009	5.301.021	8.806.449	758.242	672.503	15.538.215
2010	6.602.067	10.432.976	808.907	473.298	18.317.248
2011	6.867.658	13.230.243	1.042.707	83.893	21.224.501
2012	6.434.996	12.883.254	764.652	81.247	20.164.149

Vir: Bisnode (2013)

5 VPLIV KRIZE NA PODJETJE PRIGO, D.O.O., BREZOVICA

Od leta 2008 se družba zaradi svetovne gospodarske krize še intenzivneje prilagaja razmeram na trgu s splošno optimizacijo poslovanja, z razvojem potencialnih dejavnosti in pridobivanjem strateških partnerjev.

Kljub težkim razmeram se je podjetje v preteklosti trudilo, da razvoja ni zaviralo v celoti. Odlična lokacija nosi pomembno vlogo k relativno uspešnemu prehodu skozi zahtevnejše gospodarske razmere. Lokacija, na kateri deluje vodilna dejavnost podjetja, je stičišče petega in desetega evropskega kopenskega transportnega koridorja, ki omogočata vključevanje v ostale pomembne evropske koridorje. Svetovno gospodarsko krizo zaposleni v družbi jemljejo kot izziv ter ta čas namenjajo razvoju in izboljševanju kakovosti izvajanja svojih storitev.

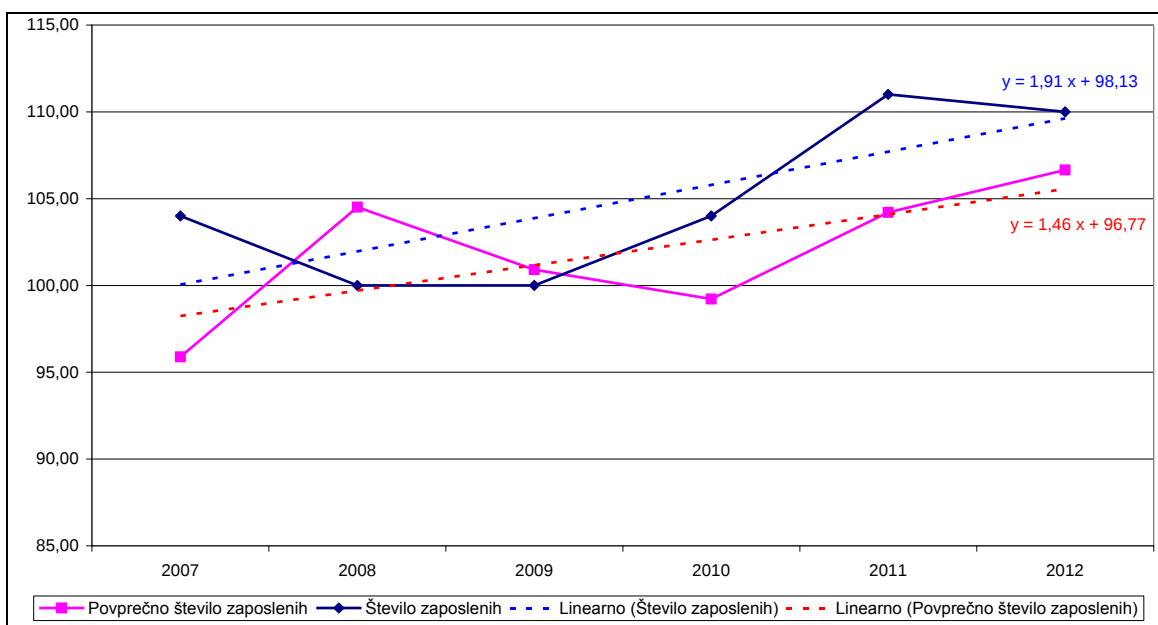
5.1 KADRI

Leta 2007 je bilo v podjetju Prigo povprečno zaposlenih 95,88 ljudi⁵, leto kasneje pa 104,51. V letu 2009 je bilo povprečno zaposlenih 100,90, v letu 2010 99,21, leta 2011 pa 104,21. V letu 2012 je bilo povprečje zaposlenih 106,65. Povprečna rast števila zaposlenih v letih od 2007 do 2012 znaša 1,63 %.

V prikazu na grafikonu 3 vidimo razlike med povprečnim številom zaposlenih, izračunanim iz dejanskega števila opravljenih ur, in številom fizično zaposlenih konec leta v opazovanem obdobju. V obeh primerih je linearni trend pozitiven s povprečno stopnjo rasti med 1,46 in 1,91 zaposlenega na leto.

⁵ Izračunano povprečje iz dejansko opravljenega števila delovnih ur. Dejansko opravljene delovne ure vsebujejo opravljene ure (ure, opravljene v polnem delovnem času, v delovnem času, krajšem ali daljšem od polnega) in ure, ko so zaposlene osebe bile na delovnem mestu, a niso delale zaradi okvar ali čiščenja strojev, nesreč, začasnega pomanjkanja dela, odmorov, krajših od 30 minut, ter pisanja delovnih poročil in so za ta čas prejele plačo. Ne vsebujejo plačanih in neplačanih delovnih ur, ko zaposlene osebe niso delale ali jih ni bilo na delovnem mestu (malica, dolga 30 in več minut, kosilo, dopust, bolniška odsotnost – manj in več kot 30 dni, državni prazniki, dela prosti dnevi, študijski dopust, izobraževanje, plačane odsotnosti do 7 dni, čakanje na delo itd.) ter prevoza na delo in z dela (SURS, 2013, http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=141&PodrocjeID=0).

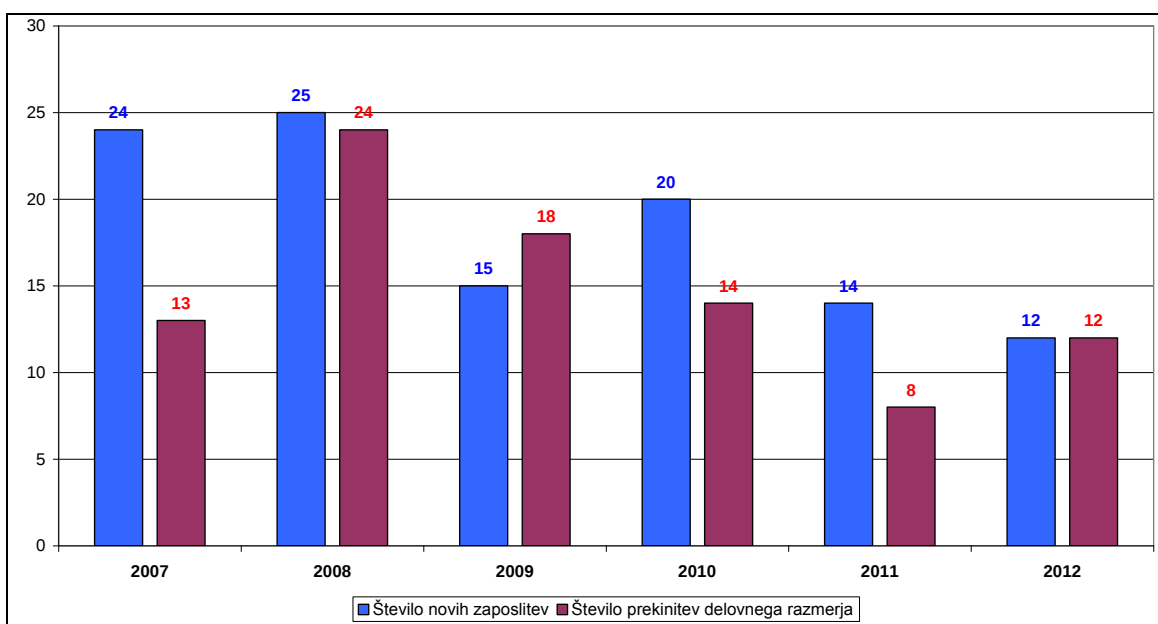
Grafikon 3: Povprečno število zaposlenih v podjetju Prigo in linearni trend 2007–2012

Vir: Prigo – Skupne službe (2013)

Fluktuacija pomeni gibanje števila zaposlenih, ki se kaže v vstopu in izstopu zaposlenih v podjetju. Iz grafikona 4 lahko vidimo, koliko zaposlenih je v določenem letu prišlo na novo v podjetje in koliko jih je prekinilo delovno pogodbo s podjetjem. Vidimo, da je glede na ostala opazovana leta le v letu 2009 prišlo do večjega deleža odpuščanja kot do novih zaposlitev.

Grafikon 4: Gibanje števila novih zaposlitev in prekinitev delovnega razmerja po letih v obdobju 2007–2012

Vir: Prigo – Skupne službe (2013)

Stopnja fluktuacije je bila v letu 2007 13 %, v letu 2008 24 %, leto kasneje pa 18 %. Leta 2010 je znašala 14 %, leta 2011 7 %, lansko leto pa je bila stopnja fluktuacije 11%. V celotnem opazovanem obdobju 2007–2012 v podjetju ni prišlo do večjih odpušćanj, vendar pa tudi ne do novih zaposlitev.

5.2 FINANCE IN TVEGANJA

Podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica se je v zadnjih letih srećalo s številnimi dejavniki oz. znaki krize. Predvsem je zaznati moćno upoćasñjen denarni tok, saj stranke zamujajo s plaćili. Pri nekaterih rizićnih strankah so uvedli plaćilo pred prevzetjem materiala oz. plaćilo takoj po konćani storitvi. S tem so poskrbeli za takojšnji finanćni priliv na raćun podjetja (Prigo – Skupne slućbe, 2013).

Povprećje rasti glede na kapital v obdobju 2007–2012 je 4,79 %, glede na obveznosti do virov sredstev 3,23 %, glede na ćiste prihodke od prodaje 16,87 %, poslovne odhodke 19,5 %, glede na ćisti poslovni izid obraćunskega obdobja pa 33,31 % (Bisnode, 2013). Podjetje deluje pozitivno tudi v ćasu recesije, saj vidimo, da je povprećje rasti financ še vedno pozitivno.

Kreditno tveganje predstavlja moćnost, da terjatve do kupcev in drugih pravnih oseb ne bodo poplaćane v celoti ali pa sploh ne bodo plaćane. Drućba omejuje kreditno tveganje predvsem s preverjanjem bonitete poslovnega partnerja, s prodajo na avans v primeru slabe bonitete ter z aktivnimi procesi izterjave terjatev oz. kot sledi v nadaljevanju (Prigo – Skupne slućbe, 2013):

- s podpisom letne pogodbe s ključnimi kupci,
- z intenzivnim nadzorovanjem slabših plaćnikov in partnerjev s slabšimi bonitetnimi ocenami,
- z omejevanjem izpostavljenosti do posameznih partnerjev,
- z uporabo verićnih in mesećnih kompenzacij, s katerimi zmanjšujejo zapadle terjatve,
- s sklenitvijo zavarovanja za terjatve do kupcev.

Likvidnostno tveganje opredelimo kot tveganje zmanjšanja likvidnosti in spremembe cen vrednostnih papirjev. Tveganju spremembe cen vrednostnih papirjev drućba ni izpostavljena, saj nima naloćb v vrednostne papirje. Većino prihodkov od prodaje realizirajo na domaćem trgu, kjer so plaćila predvidljiva in dokaj stabilna. Obveznosti do dobaviteljev in financerjev so vnaprej znane in predvidljive (Prigo – Skupne slućbe, 2013). Tveganje plaćilne (ne)sposobnosti je majhno zaradi ustrezne razpoloćljivosti denarnih sredstev, lahkega dostopa do kreditnih linij zaradi dobre poslovne bonitete. Med poslovna tveganja, ki vplivajo na poslovanje drućbe, lahko uvrstimo gibanje cen goriva in cestnin. Kadrovsko poslovno tveganje je tveganje izgube ključnih kadrov in pomanjkanje strokovno usposobljenih kadrov na trgu dela. Drućba omejuje kadrovsko tveganje z

zagotavljanjem in spodbujanjem izobraževanja in usposabljanja zaposlenih, z ustreznimi sistemi nagrajevanja in s skrbjo za dobre delovne pogoje.

Valutno tveganje opredeljujemo kot možnost nastanka izgub, ki jih povzroči sprememba deviznega tečaja. Z dnem, ko je tudi Slovenija uradno prevzela evropsko valuto, sprememba deviznega tečaja ne pomeni več negativnega tveganja (Prigo – Skupne službe, 2013). Večina obveznosti in terjatev v družbi je vezanih na valuto evro, od ostalih valut pa se podjetje Prigo v poslovanju srečuje le še s funti.

Obrestno tveganje je finančno tveganje, kateremu so v različnem obsegu izpostavljeni tako vlagatelji kot tudi podjetja in ostali posojilojemalci. Obrestno tveganje pomeni možnost izgube zaradi neugodnega gibanja obrestnih mer na trgu. Neugodno gibanje je lahko tako dvig kot tudi znižanje obrestne mere. V kontekstu investiranja pomeni obrestno tveganje možnost, da bo vrednost naložbe manjša zaradi sprememb tržnih obrestnih mer. Za razumevanje obrestnega tveganja je ključnega pomena razumevanje denarnega trga in njegovega delovanja. Obrestne mere se na denarnih trgih nenehno spreminjajo, in sicer kot posledica ponudbe in povpraševanja po denarju ter zaradi drugih makroekonomskih dejavnikov. Obrestne mere so pravzaprav cena denarja, ki je tako kot cena kateregakoli drugega blaga v funkciji razmerja med ponudbo in povpraševanjem in se na spremembe odziva na popolnoma enak način kot druge cene. Obrestno tveganje se (tako z vidika posojilodajalca kot tudi posojilojemalca) največkrat obvladuje z uporabo različnih finančnih instrumentov, katerih namen je zmanjševanje negativnih učinkov ob spreminjanju tržnih obrestnih mer. Praviloma je obseg izpostavljenosti obrestnemu tveganju odvisen od velikosti deleža finančnih obveznosti ter finančnih naložb v podjetju – večji delež pomeni tudi večjo izpostavljenost (Finančni slovar, 2013). Podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica ima majhen obseg izpostavljenosti obrestnemu tveganju, saj ima sklenjene pogodbe z bankami in lizing hišami, ki so vezane na obrestno mero Euribor (Prigo – Skupne službe, 2013).

5.3 OBSEG DELA

Zaradi zmanjševanja obsega dela in slabih poslovnih rezultatov se zapirajo številna podjetja in ljudje oz. delavci teh podjetij pristanejo kot tehnološki višek na cesti, saj delovna sila ni več potrebna. Iz poglavja o kadrih je razvidno, da pri podjetju Prigo, d.o.o., ni prišlo do večjih odpuščanj, tudi obseg dela je v povprečju ostal enak.

Približno enak obseg dela velja za celotno podjetje Prigo, med posameznimi enotami oz. profitnimi centri pa lahko opazimo spremembe, ki so odraz prilagajanja podjetja Prigo povpraševanju na trgu – v nekaterih se je obseg dela zmanjšal (to lahko opazimo v pralnici tovornih vozil, kjer je bilo leta 2009 zaposlenih 9 ljudi, leta 2012 pa le še trije), v drugih pa povečal (npr. v servisih se je število zaposlenih avtomehanikov in avtoelektričarjev povečalo s 16 na 23).

Manjši obseg dela v pralnici tovornih vozil je posledica odziva trga na krizo. Lastniki tovornih vozil v času gospodarske krize raje skrbijo za čistočo vozila sami, saj lahko tako

nekaj prihranijo. In zmanjšanemu obsegu povpraševanja se je moralo prilagoditi tudi podjetje Prigo.

Podjetje Prigo se je leta 2012 razširilo in pridobilo licenco tudi za servis avtomobilske blagovne znamke MAN. Tako si je pridobilo še nekaj dodatnega dela glede na prejšnja leta v opazovanem obdobju 2007–2012. Lastniki vozil pa so v času krize začeli veliko bolj gledati na to, koliko denarja porabijo za servisiranje svojih vozil. Okvare materiala na tovornih vozilih so včasih raje nadomestili z novimi deli, danes pa raje te dele popravijo ali obnovijo, saj s tem vozniki oz. lastniki tovornih vozil precej prihranijo. Na račun večjega števila popravil se je povečalo število mehanikov in avtoelektričarjev.

Večjih sprememb na drugih področjih ni opaziti, saj je obseg dela na nivoju celotnega podjetja ostal skozi vsa leta približno enak.

6 ZAKLJUČEK

V prevozništvu je bilo moč občutiti močan vpliv gospodarske krize. Veliko malih prevoznikov je moralo zapreti svoje podjetje. Tudi podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica se je soočalo s krizo, vendar je s pravilnim ravnanjem in s praviimi ukrepi ostalo uspešno podjetje tudi v najslabših časih.

Cilj diplomskega dela je bil predstaviti delovanje podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica v letu pred gospodarsko krizo in v obdobju petih let po nastopu krize.

V diplomskem delu sem opredelila pojem gospodarske krize z različnih vidikov, vzroke za njen nastanek in posledice gospodarske krize, metode, ki se najpogosteje uporabljajo za reševanje krize, ter vpliv krize na realni sektor v svetu in v Sloveniji. Predstavila sem podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica in analizirala poslovanje podjetja po letih v obdobju 2007–2012.

Podrobneje sem proučila vpliv krize na podjetje Prigo z vidika kadrov, financ in obsega dela. Tako sem lahko tudi preverila hipoteze, ki sem si jih zastavila v uvodu:

- Prva hipoteza: *Gospodarska kriza ni vplivala na količino dela v podjetju Prigo.*

Prvo hipotezo sem preverila s pomočjo logičnega sklepanja. Podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica je imelo med trajanjem gospodarske krize v obdobju 2007–2012 vsako leto dobiček. To kaže tudi na zadostno količino dela. V času gospodarske krize ljudje gledamo na svojo potrošnjo in jo omejujemo. Tako se je kar nekaj strank odločilo, da bodo v čim večji meri svoje vozilo poskušali vzdrževati sami ali pa pri nepooblaščenih serviserjih. V poglavju *5.3 Obseg dela* sta omenjeni tudi dve storitvi podjetja Prigo, ki sta glede na obseg dela v tem obdobju najbolj nihali – avtopralnica in avtomehanika oz. avtoelektrika. Druga storitev ima mnogo večji pozitiven doprinos k bilančnemu stanju, kot je učinek zmanjšanega obsega dela avtopralnice. Glede na bilanco in stanje zaposlenosti v podjetju lahko prvo hipotezo potrdim.

- Druga hipoteza: *Zaradi gospodarske krize se je povečalo neplačevanje obveznosti strank do podjetja Prigo.*

Drugo hipotezo sem preverila na podlagi analize izkazov poslovnih izidov med leti 2007 in 2012. Vidimo lahko, da je dobiček po letih padal, opazno pa je malenkostno izboljšanje v letu 2012. Podjetje se je soočalo tudi z neplačevanjem obveznosti strank, vendar ne v tolikšni meri, kot je učinek zamujanja plačilnih rokov. Z neplačniki in z zamujanjem plačilnih rokov se je podjetje poskušalo spopasti z različnimi metodami. Nekateri stranke morajo sedaj kljub večletnemu sodelovanju s podjetjem račun za material ali storitev poravnati še isti dan na blagajni podjetja. Računovodstvo preverja stranke tudi preko sistema BisNode, kjer se preverjajo bilance podjetij in kakšni plačniki so. Na podlagi teh podatkov se

potem podjetje odloči, ali mora stranka plačati takoj ali pa lahko dobi odlog plačila. Podjetje od strank zahteva tudi pogodbo o medsebojnem sodelovanju, saj s tem lahko zavaruje svoje terjatve. Hipoteze tako ne morem ne potrditi in ne ovreči, saj se neplačevanje ni povečalo, povečalo se je zgolj zamujanje plačevanja obveznosti.

- Tretja hipoteza: *V času gospodarske krize v podjetju Prigo ni prišlo do večjih odpuščanj.*

Hipotezo sem preverjala predvsem na osnovi podatkov iz poglavja o kadrih v času, ko se podjetje sooča z gospodarsko krizo. V podjetju je bilo v letih 2007–2012 približno enako število zaposlenih. Ni prišlo do večjih odpuščanj niti ne do novih večjih zaposlitev. V poglavju *5.1 Kadri* lahko vidimo, kakšna je bila fluktuacija zaposlenih po letih opazovanega obdobja, koliko delavcev je bilo letno na novo zaposlenih in s kolikimi je podjetje prekinilo delovno razmerje. Ker podatki kažejo, da število zaposlenih ni bistveno upadlo, lahko tudi to hipotezo potrdim.

Glede na poslovne izide in bilančno stanje podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica, uspešno poslovanje podjetja pred krizo, zadovoljivo poslovanje podjetja v času krize in po njej pričakujem uspešno poslovanje tudi v naslednjih letih, četudi se evropsko gospodarstvo še ne bi pobralo iz recesije in prešlo v konjunkturo.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

- Boeckenfoerde, Bjoern (1993). *Kriza podjetja*. Pristop, Ljubljana.
- Dubrovski, Drago (1998). *Krizni management in prestrukturiranje podjetij*. Visoka šola za management, Koper.
- Jamer, Nina (2010). *Štiri velike gospodarske krize na Slovenskem* (diplomsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Privzeto 10. 3. 2013 iz: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/UPES/jamer752.pdf>.
- Končina, Miro, Mirtič, Ksenija (1999). *Kako rešiti podjetje iz krize*. Gospodarski vestnik, Ljubljana.
- Koren, Maja (2009). *Vpliv finančno gospodarske krize na farmacevtsko industrijo - primer Krke d.d.* (diplomsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Privzeto 10. 3. 2013 iz: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/UPES/koren442.pdf>.
- Mrak, Mojmir (2002). *Mednarodne finance*. GV založba, Ljubljana.
- Petelin, Petra (2011). *Poslovno poročilo*. Prigo, d.o.o., Brezovica pri Ljubljani.
- Planinc, Tanja (2010). *Vpliv svetovne gospodarske in finančne krize na Slovenijo* (diplomsko delo). Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor. Privzeto 3. 3. 2013 iz: <http://dkum.uni-mb.si/IzpisGradiva.php?id=14221>.
- Pristavec, Petra (2010). *Poslovno poročilo*. Prigo, d.o.o., Brezovica pri Ljubljani.
- Pümpin, Cuno, Prange, Jürgen (1995). *Usmerjanje razvoja podjetja : fazam ustrezno vodenje in obravnavanje kriz*. Gospodarski vestnik, Ljubljana.
- Putrle, Igor, Petelin, Petra, Pristavec, Igor, Pristavec, Izidor (2011). *Poslovnik sistemov vodenja*. Prigo, d.o.o., Brezovica.
- Rant, Vasja (2008). Anatomija globalne finančne krize. V: Janez Prašnikar in Andreja Cirman (ur.), *Globalna finančna kriza in eko strategije podjetij : dopolnjevanje ali nasprotovanje*. Časnik Finance, Ljubljana, 2008, str. 55–68.
- Roštan, Irena (ur.) (2009) *OECD : Ekonomski pregledi : Slovenija 2009*. 1. izdaja. Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve, Ljubljana.
- Samuelson, Paul Anthony, Nordhaus, William D. (2002). *Ekonomija*. GV založba, Ljubljana.
- Srebrić, Sabina (2010). *Ukrepi za zmanjšanje terjatev v času gospodarske krize v podjetju Špica international d.o.o.* (diplomsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Privzeto 10. 3. 2013 iz: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/UPES/srebric618.pdf>.
- Štiblar, Franjo (2008). *Svetovna kriza in Slovenci : kako jo preživeti?*. ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.

- Štor, Marko (2002). *Največje ekonomske krize in njihov vpliv na svetovne kapitalske trge* (diplomsko delo). Ekonomska fakulteta, Ljubljana. Privzeto 10. 3. 2013 iz: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/stor609.pdf.

VIRI

- (Bisnode, 2013) Finančni podatki in poslovne informacije. Bisnode, d.o.o., Likožarjeva ulica 3, Ljubljana. Privzeto 15. 3. 2013 iz: <http://www.bisnode.si/iskalnik-podjetjih/58882/prigo-doo-brezovica>.
- (DESA, 2013a) Financial and Economic Crisis. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. Privzeto 12. 4. 2013 iz: <http://www.un.org/en/development/desa/financial-crisis/>.
- (DESA, 2013b) World Economic Situation and Prospects 2013. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. Privzeto 12. 4. 2013 iz: <http://www.un.org/en/development/desa/publications/wesp2013.html>.
- (European Economy, 2009). Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses. European Economy, 7/2009. European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs. Privzeto 15. 3. 2013 iz: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15887_en.pdf.
- (Finančni slovar, 2013). Finančni slovar: Obrestno tveganje. Portal FinančniSlovar.com. Privzeto 16. 3. 2013 iz: <http://www.financnislovar.com/definicije/obrestno-tveganje.html>.
- (IRU, 2011) Impact of the economic crisis on road transport : Impact of the crisis on goods transport by road. International Road transport Union. Privzeto 24. 4. 2013 iz: http://www.iru.org/en_economic-crisis.
- Lamassoure, Alain (2011). Budget 2012: EU must keep investing to help recovery from crisis. Evropski parlament, Novice, 15. 6. 2011. Ref. 20110614IPR21344. Privzeto 13. 4. 2013 iz: <http://www.europarl.europa.eu/news/sl/pressroom/content/20110614IPR21344/html/Budget-2012-EU-must-keep-investing-to-help-recovery-from-crisis> in http://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/infopress/20110614IPR21344/20110614IPR21344_en.pdf.
- (Prigo, 2012) Poslovnik sistemov vodenja, november 2012. Prigo d.o.o., Brezovica.
- (Prigo, 2013a) Predstavitev podjetja – Prigo. Prigo, podjetje za transport, gradbeništvo in trgovino, d.o.o., Podpeška cesta 10, Brezovica pri Ljubljani. Privzeto 9. 3. 2013 iz: http://www.prigo.si/o_podjetju_predstavitev.php.
- (Prigo, 2013b) Zgodovina podjetja – Prigo. Prigo, podjetje za transport, gradbeništvo in trgovino, d.o.o., Podpeška cesta 10, Brezovica pri Ljubljani. Privzeto 9. 3. 2013 iz: http://www.prigo.si/o_podjetju_zgodovina.php.

- (Prigo – Skupne službe, 2013) Računovodski, finančni in kadrovski izpisi oz. podatki poslovanja podjetja Prigo, d.o.o., med leti 2008 in 2011. Prigo, d.o.o., Brezovica.
- (STA, 2011) Slovensko gospodarstvo negotovo v leto 2012. STA – Slovenska tiskovna agencija, Krizno ogledalo : iz krize v razvoj – ukrepi in odzivi, 31. 12. 2011. Privzeto 24. 4. 2013 iz: <http://kr-og.sta.si/2011/12/slovensko-gospodarstvo-negotovo-v-leto-2012/>.
- (STA, 2012) Napovedi za slovenski BDP v letu 2013. STA – Slovenska tiskovna agencija, Krizno ogledalo : iz krize v razvoj – ukrepi in odzivi, 11. 12. 2012. Privzeto 24. 4. 2013 iz: <http://kr-og.sta.si/2012/12/napovedi-za-slovenski-bdp-v-leto-2013/>.
- (SURS, 2013) Dejansko opravljene delovne ure. Statistični urad Republike Slovenije. Privzeto 20. 3. 2013 iz: http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=141&PodrocjeID=0.
- (UVRSK, 2013) Nacionalni načrti in ukrepi. Urad Vlade RS za komuniciranje. Privzeto 24. 4. 2013 iz: <http://www.evropa.gov.si/si/financno-gospodarska-kriza/nacionalni-nacrti-in-ukrepi/>.
- (ZDavP, 2006–2012) Zakon o davčnem postopku /ZDavP-2/. Uradni list RS, št. 117/2006. Spremembe: Uradni list RS, št. 24/2008-ZDDKIS, 125/2008, 20/2009-ZDoh-2D, 47/2009 Odl. US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.), 110/2009 (1/2010 popr.), 43/2010, 97/2010, 13/2011-UPB4, 32/2012, 94/2012. Privzeto 13. 4. 2013 iz: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_ZAKO4703.html.
- (ZFPPIPP, 2007) Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju /ZFPPIPP/. Uradni list, št. 126/2007, Skl. US: U-I-285/10-13. Privzeto 16. 3. 2013 iz: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO4735.html.
- (ZGD-1-UPB3, 2011) Zakon o gospodarskih družbah (uradno prečiščeno besedilo) /ZGD-1-UPB3/. Uradni list, št. 65/2009, 100/2011 Skl. US: U-I-311/11-5. Privzeto 9. 3. 2013 iz: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200965&stevilka=3036>.

PRILOGE

POSLOVNA IZKAZNICA PODJETJA PRIGO

Družba:	PRIGO, podjetje za transport, gradbeništvo in trgovino, d.o.o.
Skrajšan naziv:	Prigo, d.o.o., Brezovica
Sedež:	Podpeška cesta 10, 1351 Brezovica pri Ljubljani
Poslovne enote:	PE Servis in Trgovina, Podpeška cesta 10, 1351 Brezovica PE Transport in Logistika, Pot na Tojnice 48, 1360 Vrhnika PE Kmetijsko tehnična trgovina Podpeč, Podpeč 42a, 1352 Preserje PE Hoče, Miklavška cesta 71, 2311 Spodnje Hoče PE Rudnik, Cvetkova 1, 1000 Ljubljana
Pravno organizacijska oblika:	Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)
Glavna dejavnost družbe:	Trgovina na debelo z rezervnimi deli in opremo za motorna vozila 45.310
Osnovni kapital:	2.113.065,00 EUR
Matična številka:	5460271000
ID za DDV:	SI56922159
TR pri banki:	SKB: 03162-1012566191 Koper: 10100-0047923233
Družba je registrirana pri sodišču:	Okrožno sodišče v Ljubljani, vložna številka 061/10352800
Direktorji:	Izidor Pristavec, direktor družbe Igor Pristavec, izvršni direktor T&L Štefan Pristavec, izvršni direktor PPE Mitja Vehar, izvršni direktor KTT Štefan Lotrič, izvršni direktor PE Rudnik
Vodja financ in računovodstva:	Maja Petkovšek

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA ZA LETO 2007

	Postavka	EUR
1.	Čisti prihodki od prodaje	14.977.697
3.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	61.827
4.	Drugi poslovni prihodki (s prevred. posl. prihodki)	157.621
5.	Stroški blaga, materiala in storitev	10.972.673
	a) Nabavna vred. prod. blaga in mat. ter stroški potr. mat.	7.657.816
	b) Stroški storitev	3.314.857
6.	Stroški dela	2.382.174
	a) Stroški plač	1.790.990
	b) Stroški socialnih zavarovanj	289.448
	Stroški pokojninskih zavarovanj	162.441
	Stroški drugih socialnih zavarovanj	127.007
	c) Drugi stroški dela	301.736
7.	Odpisi vrednosti	634.150
	a) Amortizacija	599.398
	b) Prevred. posl. odh. pri neopr. in opr. osnov. sred.	4.376
	c) Prevred. posl. odh. pri obratnih sredstvih	30.376
8.	Drugi poslovni odhodki	34.131
11.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	2.092
	b) Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	2.092
13.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	44.866
	b) Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	44.866
	č) Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	0
14.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	37.860
	b) Finančni odhodki iz obvez. do dobaviteljev in men.obvez.	13.592
15.	Drugi prihodki	24.268
16.	Drugi odhodki	75.930
17.	Davek iz dobička	34.082
19.	Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	272.830
20.	Preneseni dobiček	
24.	Bilančni dobiček	

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA ZA LETO 2008

	Postavka	EUR
1.	Čisti prihodki od prodaje	15.960.277
3.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	12.272
4.	Drugi poslovni prihodki (s prevred. posl. prihodki)	86.685
5.	Stroški blaga, materiala in storitev	11.517.388
	a) Nabavna vred. prod. blaga in mat. ter stroški potr. mat.	7.645.467
	b) Stroški storitev	3.871.921
6.	Stroški dela	2.508.435
	a) Stroški plač	1.883.097
	b) Stroški socialnih zavarovanj	304.204
	Stroški pokojninskih zavarovanj	167.218
	Stroški drugih socialnih zavarovanj	136.986
	c) Drugi stroški dela	321.134
7.	Odpisi vrednosti	744.961
	a) Amortizacija	727.814
	b) Prevred. posl. odh. pri neopr. in opr. osnov. sred.	0
	c) Prevred. posl. odh. pri obratnih sredstvih	17.147
8.	Drugi poslovni odhodki	40.352
11.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	17.908
	b) Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	17.908
13.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	188.468
	b) Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	110.856
	č) Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	77.612
14.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	3.729
	b) Finančni odhodki iz obvez. do dobaviteljev in men.obvez.	3.729
15.	Drugi prihodki	45.602
16.	Drugi odhodki	43.206
17.	Davek iz dobička	236.613
19.	Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	815.212
20.	Preneseni dobiček	
24.	Bilančni dobiček	

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA ZA LETO 2009

	Postavka	EUR
1.	Čisti prihodki od prodaje	15.538.215
3.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	9.913
4.	Drugi poslovni prihodki (s prevred. posl. prihodki)	66.670
5.	Stroški blaga, materiala in storitev	11.542.198
	a) Nabavna vred. prod. blaga in mat. ter stroški potr. mat.	7.505.432
	b) Stroški storitev	4.036.766
6.	Stroški dela	2.349.667
	a) Stroški plač	1.771.981
	b) Stroški socialnih zavarovanj	286.129
	Stroški pokojninskih zavarovanj	157.282
	Stroški drugih socialnih zavarovanj	128.847
	c) Drugi stroški dela	291.557
7.	Odpisi vrednosti	831.949
	a) Amortizacija	647.244
	b) Prevred. posl. odh. pri neopr. in opr. osnov. sred.	0
	c) Prevred. posl. odh. pri obratnih sredstvih	184.705
8.	Drugi poslovni odhodki	51.704
11.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	39.886
	b) Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	39.886
13.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	93.050
	b) Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	78.618
	č) Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	14.432
14.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	2.829
	b) Finančni odhodki iz obvez. do dobaviteljev in men.obvez.	2.829
15.	Drugi prihodki	65.451
16.	Drugi odhodki	46.686
17.	Davek iz dobička	209.453
19.	Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	592.599
20.	Preneseni dobiček	3.331.974
24.	Bilančni dobiček	3.914.889

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA ZA LETO 2010

	Postavka	EUR
1.	Čisti prihodki od prodaje	18.317.248
3.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	60.843
4.	Drugi poslovni prihodki (s prevred. posl. prihodki)	65.798
5.	Stroški blaga, materiala in storitev	14.161.049
	a) Nabavna vred. prod. blaga in mat. ter stroški potr. mat.	8.818.415
	b) Stroški storitev	5.342.634
6.	Stroški dela	2.489.942
	a) Stroški plač	1.886.800
	b) Stroški socialnih zavarovanj	304.472
	Stroški pokojninskih zavarovanj	194.070
	Stroški drugih socialnih zavarovanj	110.402
	c) Drugi stroški dela	298.670
7.	Odpisi vrednosti	705.440
	a) Amortizacija	670.134
	b) Prevred. posl. odh. pri neopr. in opr. osnov. sred.	3.336
	c) Prevred. posl. odh. pri obratnih sredstvih	31.970
8.	Drugi poslovni odhodki	459.350
11.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	5.348
	b) Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	5.348
13.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	98.022
	b) Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	64.016
	č) Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	34.006
14.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	1.154
	b) Finančni odhodki iz obvez. do dobaviteljev in men.obvez.	1.154
15.	Drugi prihodki	34.190
16.	Drugi odhodki	47.112
17.	Davek iz dobička	106.899
19.	Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	414.459
20.	Preneseni dobiček	3.914.889
24.	Bilančni dobiček	4.329.348

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA ZA LETO 2011

	Postavka	EUR
1.	Čisti prihodki od prodaje	21.224.501
3.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	107.576
4.	Drugi poslovni prihodki (s prevred. posl. prihodki)	163.664
5.	Stroški blaga, materiala in storitev	16.774.709
	a) Nabavna vred. prod. blaga in mat. ter stroški potr. mat.	11.255.317
	b) Stroški storitev	5.519.392
6.	Stroški dela	2.800.169
	a) Stroški plač	2.107.323
	b) Stroški socialnih zavarovanj	339.531
	Stroški pokojninskih zavarovanj	216.417
	Stroški drugih socialnih zavarovanj	123.114
	c) Drugi stroški dela	353.315
7.	Odpisi vrednosti	1.487.117
	a) Amortizacija	660.027
	b) Prevred. posl. odh. pri neopr. in opr. osnov. sred.	780.660
	c) Prevred. posl. odh. pri obratnih sredstvih	46.430
8.	Drugi poslovni odhodki	36.469
11.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	8.105
	b) Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	8.105
13.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	49.569
	b) Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	38.000
	č) Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	11.569
14.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	3.310
	b) Finančni odhodki iz obvez. do dobaviteljev in men.obvez.	3.310
15.	Drugi prihodki	15.588
16.	Drugi odhodki	29.702
17.	Davek iz dobička	74.856
19.	Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	263.533
20.	Preneseni dobiček	4.329.348
24.	Bilančni dobiček	4.592.881

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA ZA LETO 2012

	Postavka	EUR
1.	Čisti prihodki od prodaje	20.164.149
3.	Usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve	60.894
4.	Drugi poslovni prihodki (s prevred. posl. prihodki)	311.477
5.	Stroški blaga, materiala in storitev	16.183.614
	a) Nabavna vred. prod. blaga in mat. ter stroški potr. mat.	10.333.946
	b) Stroški storitev	5.849.668
6.	Stroški dela	3.202.354
	a) Stroški plač	2.476.170
	b) Stroški socialnih zavarovanj	0
	Stroški pokojninskih zavarovanj	237.566
	Stroški drugih socialnih zavarovanj	135.087
	c) Drugi stroški dela	353.531
7.	Odpisi vrednosti	716.680
	a) Amortizacija	596.240
	b) Prevred. posl. odh. pri neopr. in opr. osnov. sred.	10.046
	c) Prevred. posl. odh. pri obratnih sredstvih	110.394
8.	Drugi poslovni odhodki	19.666
11.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	10.967
	b) Finančni prihodki iz poslovnih terjatev do drugih	10.967
13.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	35.045
	b) Finančni odhodki iz posojil, prejetih od bank	21.766
	č) Finančni odhodki iz drugih finančnih obveznosti	13.279
14.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	942
	b) Finančni odhodki iz obvez. do dobaviteljev in men.obvez.	942
15.	Drugi prihodki	25.187
16.	Drugi odhodki	31.230
17.	Davek iz dobička	53.170
19.	Čisti poslovni izid obračunskega obdobja	330.159
20.	Preneseni dobiček	
24.	Bilančni dobiček	

Tabela 5: Izobrazbena struktura zaposlenih 31. 12. 2012

Stopnja izobrazbe	31. 12. 2012
1. stopnja	5
2. stopnja	3
3. stopnja	-
4. stopnja	48
5. stopnja	39
6/1. stopnja	3
6/2. stopnja	11
7. stopnja	1
8/1. stopnja	-
8/2. stopnja	-

Vir: Prigo – Skupne službe (2013)

INTERVJU Z VODJO FINANČNO-RAČUNOVODSKE SLUŽBE

Intervju z gospo Majo Petkovšek, vodjo FRS, sem izvedla v poslovnih prostorih podjetja Prigo, d.o.o., Brezovica na Brezovici 18. 4. 2013 med 13. uro in 13.20.

- **Kdaj je gospodarska kriza najbolj vplivala na podjetje Prigo, d.o.o., Brezovica?**

Vpliv krize se je najbolj poznal v padcu dobička leta 2009, saj je bil dobiček glede na prejšnja leta očitno manjši. Tudi lansko leto ni bilo najboljše. Upamo na izboljšanje v prihodnjih letih.

- **Kakšne so bile posledice in kako ste ukrepali?**

Podjetje se je znašlo v hudi dilemi, kako ukrepati, da ne bi prišlo do novih odpuščanj. Edina možnost je bila širjenje, zato smo se podali v večjo investicijo in odprli novo poslovalnico v IC Rudnik. Podjetje ima svoje prostore in delavnico v starih prostorih podjetja Viator&Vector.

- **Podjetje ima vsako leto večji kapital. Kako to?**

Podjetje svojega dobička ne izplačuje tako kot nekatera podjetja, ampak ga vlaga v svoj kapital in v rast podjetja.

- **Kako je s sredstvi v podjetju?**

Podjetje raste, zato rastejo tudi sredstva. Veliko bolj smo pozorni na neplačnike in stranke s slabo bonitetno oceno. Prav zaradi slabih bonitetnih ocen smo prekinili poslovno sodelovanje z nekaterimi strankami. Tudi to se seveda pozna v sredstvih podjetja.

- **Kako razlagate izkaze poslovnih izidov?**

Podjetje se je znašlo v krizi, tako kot tudi veliko drugih podjetij. Poskušamo čim več prihraniti, lansko leto smo nekoliko manj oglaševali artikle z majhnim RVC-jem, poskušali smo prodati artikle z večjo vrednostjo. Tudi stranke poskušamo prepričati z različnimi akcijami in ugodnostmi, ki jih dobijo v primeru, da plačajo kar na mestu samem. Tako sicer ne dobimo velikega dobička, dobimo pa denar takoj, saj moramo tudi mi takoj plačati dobavitelju za material.

- **Zakaj je dobiček vsako leto manjši?**

V zadnjem času se pojavlja veliko konkurenčnih podjetij. Tako imajo stranke več izbire, h komu bodo hodili na servis oz. komu bodo ponudili prevoz blaga. Mi lahko samo ponujamo akcijske cene in ugodne ponudbe, stranka pa se mora sama odločiti, s kom želi sodelovati. Žal se tudi področje prevoznništva zmanjšuje. Veliko malih podjetnikov je moralo zapreti svoja podjetja, s tem prodati tovorna vozila, mi pa smo s tem izgubili stranko na servisu tovornih vozil. Zaslužek pa je iz leta v leto slabši.